

284538

**T. C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEĞMEN KALMAZ İLKOKULU'NA
DEVAM EDEN ALTI - ONBİR YAŞ GRUBU
ÇOCUKLARIN AHLÂK YARGILARININ GELİŞİMİ**

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ**

Benan ÖZKAYNAK

ANKARA - 1982

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEĞMEN KALMAZ İLKOKULU'NA DEVAM EDEN
ALTI-ONBİR YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN
AHLAK YARGILARININ GELİŞİMİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ PROGRAMI
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

Benan ÖZKAYNAK

Rehber Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Meziyet ARI

ANKARA-1982

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanması ve yürütülmesi sırasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Sayın Hocalarım Prof.Dr. Şule Bilir, Danışman Hocam Doç.Dr. Meziyet Arı, Dr. Duyan Mağden'e; istatistiksel değerlendirmelerde yardımlarını esirgemeyen H.Ü. Toplum Hekimliği Bölümü elemanlarına; öykülerin resimlenmesinde yardımcı olan arkadaşım Nilgün Eran'a ve Teğmen Kalmaz ilkokulunda veri toplama olanağı sağlayan yönetici, öğretmen ve çocuklara teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
GİRİŞ.....	1
GENEL BİLGİLER.....	3
A- Konu ile ilgili Kuramsal Yayınların Özeti..	3
B- Konu ile ilgili Araştırma Yayınlarının Özeti.....	13
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	23
YÖNTEM VE ARAÇLAR.....	25
Evren ve Örneklem Seçimi.....	25
Veri Toplama Yöntemi.....	26
Verilerin Değerlendirilmesi.....	28
BULGULAR.....	29
TARTIŞMA.....	194
SONUÇ.....	200
ÖNERİLER.....	202
ÖZET.....	203
KAYNAKLAR.....	204
EKLER	

TABLO DİZİNİ

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
1	İlk Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	30
2	İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	31
3	İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	33
4	İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	35
5	İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
6	İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	37
7	İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	39
8	İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	41
9	İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	42

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
10	İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	43
11	İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	45
12	İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	47
13	İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	48
14	İkinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	49
15	İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	50
16	İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	52
17	İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	54
18	İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	55

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
19 İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı...	56
20 İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	57
21 İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	59
22 İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	61
23 İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	63
24 İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	64
25 İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	65
26 İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	67

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
27 İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	69
28 İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	71
29 İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	72
30 Üçüncü Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	73
31 Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	74
32 Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	76
33 Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	77
34 Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	79
35 Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	81

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
36	Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	83
37	Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	85
38	Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	86
39	Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	88
40	Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	90
41	Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	92
42	Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	94
43	Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	95

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
44 Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	97
45 Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	99
46 Dördüncü Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	101
47 Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	102
48 Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	104
49 Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	106
50 Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	108
51 Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	109
52 Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	111

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
53	Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	113
54	Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	115
55	Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	116
56	Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	118
57	Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	120
58	Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	122
59	Beşinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	123
60	Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.	124

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
61 Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı,.....	125
62 Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı,.....	127
63 Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı,.....	128
64 Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı,.....	130
65 Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı,.....	131
66 Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı,.....	133
67 Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı,.....	135
68 Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı,.....	137

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
69	Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	138
70	Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	140
71	Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	142
72	Altıncı Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	144
73	Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	145
74	Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	147
75	Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	149
76	Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı.....	151

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
77	Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	153
78	Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı...	155
79	Yedinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	157
80	Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	158
81	Yedinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	160
82	Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	161
83	Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	163
84	Yedinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	165
85	Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	167

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
86 Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	169
87 Yedinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	171
88 Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	173
89 Sekizinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı.....	175
90 Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz, Dokuz ve On Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	176
91 Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	178
92 Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı..	180
93 Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz, Dokuz ve On Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	182

<u>Tablo</u>		<u>Sayfa</u>
94	Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	184
95	Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı.....	186
96	Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz, Dokuz ve On Yaş Gruplarında Verilen Cevapla- rın Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	188
97	Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	190
98	Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	192

G İ R İ Ş

Sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelme sürecidir. Büyümekte olan çocuk, çevresi ile olan etkileşimi sonucu diğer insanlara benzer davranışlar geliştirir. Böylece, tek tek kişiler yerine toplumun parçaları olan, birbirlerinden farklılıkları olduğu gibi, birbirlerine büyük benzerlikler de gösteren toplumsal bireyler oluşur (1).

Sosyal gelişimin önemli bir yönü de, neyin doğru neyin yanlış olduğunu inceleyen ahlâki gelişimdir. Ahlâki düşüncelerin gelişimi, başkalarına nasıl davranacağımızı saptamada önemli bir rol oynar. Ahlâki gelişim, bilişsel gelişime paralel ilerler ve hem kişisel hem de bilişsel gelişme sürecinde ele alınabilir (1, 2).

Çocuğun karşılaştığı insanlara karşı nasıl davranacağı, büyük ölçüde çocuğa sağlanan sosyal öğrenme yaşantılarına ve örnek olarak gördüğü modellere bağlıdır (2). Çocuk, benliğini hem kendi görüş açısına hem de başkalarının görüş açısına yerleştirebildiğinde kişilik sahibi olur(3). Dolayısıyla, kişiliğin gelişiminde ahlâki yargıların nasıl kazanıldığını bilmek eğitim ve eğitimciler için önemlidir. Çünkü, verilecek eğitimde çocuklar arasındaki toplumsal ilişkileri destekleyecek etkin yöntemlere ağırlık vermek gerekmektedir.

Toplumların gayesi, daha iyiye, güzele ve mükemmele erişmektir. Bundan dolayı, çocuklara küçük yaştan itibaren verilecek eğitimde bedensel, zihinsel gelişimleri kadar sosyal gelişimlerine de önem vermek ve böylece toplumu oluşturacak bireyleri otonom olabilen, sorumluluk alabilen ve ideallerini gerçekleştirmeye çabalarken diğer insanlara zarar vermemeye çalışan bireyler olarak yetiştirmek gerekmektedir.

GENEL BİLGİLER

A- KURAMSAL YAYINLAR:

Psikoanalitik yaklaşıma göre Freud, ahlâk ve kişilik gelişimini duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele almakta ve bu gelişimi id, ego ve superego ilişkilerindeki denge kavramına bağlamaktadır. Toplum kuralları, superego yoluyla kişiliğin bir parçası haline gelmekte ve böylece kişi, dıştan onu gözleyenler olmadığı durumlarda da kendi kendisinin gözcüsü olarak toplumun ahlâk kurallarına uymaktadır.

Yine Freud'a göre; ahlâk gelişimi için en önemli devre, üç-dört yaşlarını içeren ve beş yaşta sonlanan ödipal devredir. Bu devrede, karşı cinsten olan ebeveyn aşırı düşkünlükten dolayı duyulan suçluluk, vicdan gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Bu devrenin sonunda çocuğun hemcinsi olan ebeveyni ile özdeşleşmesi, toplum tarafından cinsiyeti ile ilgili olarak belirlenmiş rol ve kuralları da öğrenmesi demektir. Yani, ödipus kompleksinden gelişen superego ahlâkı kontrol etmektedir.

Freud, kişilik ve ahlâk gelişiminin ana hatlarının yaşamın ilk beş yılında tamamlandığını, altı yaştan sonra kuramsal olarak önemli bir gelişme olmadığını ileri sürmüştür.

Freud'un kuramını katı ve dar bularak, ahlâk gelişiminin altı yaştan sonra da devam ettiğini öne süren araştırmacılar da bulunmaktadır (Peck ve Havighurst, 1960).

Neo-Freudien Erikson ise, kişilik ve ahlâk gelişimini yetişkinliğe kadar uzanan sekiz devrede incelemiştir (1950) (1). Erikson'a göre; ahlâki değer ve standartlar hakkındaki merak ve ilgi, ergenlikte özel bir önem kazanmakta ve bunlar kuvvetli bir kimlik gelişimi için elzem olmaktadır (5).

Piaget ve Kohlberg ise, ahlâk gelişimini bilişsel bir yaklaşımla incelemiştir.

Piaget çocuk oyunlarını inceleyerek, dört-oniki yaş arasındaki çocuklarda kurallara uyma davranışının gelişiminde üç aşama saptamıştır.

I- Ben-merkezlilik (Egocentrism) (Dört-yedi yaş): Bu dönemde çocuk kuralları bildiğini ve uyguladığını sandığı halde, bunlar ancak kendi koyduğu kurallardır, gerçeğe uymazlar.

II- Başlangıç halinde işbirliği (Incipient cooperation) (Yedi-onbir yaş): Bu dönemde kurallar üzerinde egemenlik vardır ve rekabet sağlamak için onlara uyulur.

III- Gerçek işbirliği (Genuine cooperation) (Onbir-Oniki yaş): Bu dönemde ise, kurallar iyice bilinir ve yenileri keşfedilerek eğlenilir (6, 7).

Piaget'ye göre, bilişsel alanda çocukta zihni realizm olduğu gibi, ahlâk alanında da ahlâki realizm bulunmaktadır. Zihinsel realizm; çocuğun kendi benliğinden haberdar olmaması, başkalarının düşüncelerini gözönüne almadan kendi görüşüne objektif ve mutlak gözü ile bakmasıdır. Ahlâki realizm ise; çocuğun olayın sonucundaki zarara bakarak, yani somut gerçekleri gözönüne alarak bir yargıya varmasıdır. Ahlâki realizmin oluşumunu sağlayan nedenler ise, çocuğun objektifle subjektifi birbirinden ayıramaması ve yetişkinin çocuğa yaptığı baskıdır (4, 6, 7).

Piaget, sevgi gereksinmesi, korku duygusu ve bu ikisinin bileşimi olan saygı duygusu olmak üzere ahlâki yaşamla ilgili üç duygusal eğilimin çocuğun psikolojisinde önceden varolduğunu ileri sürmektedir. Bu üç eğilim, çocukta aşılması gereken "bağımlılık ahlâki (itaat ahlâki)"nın kurulmasını sağlamaktadır. Yedi-sekiz yaşına kadar devam eden bağımlılık ahlâki, kuralların çocuğa yaptığı baskıya dayanmaktadır. Çocuk, ahlâk kurallarını bilinçdışı mutlak değerler olarak ele almaktadır. Bir şeyi yapmak fenadır, çünkü yetişkinler bunun fena olduğunu söylemektedirler, kurala uymayan kişiye ceza verilir.

Yetişkinlere karşı duyulan tek yanlı saygının yerini karşılıklı saygı aldığı zaman ise, "bağımsızlık ahlâki" oluşmaktadır. Çocuk, onbir-oniki yaşta ahlâk kurallarının içeriğini anlamaya başlamaktadır. Artık, kural kendi

vicdanının verdiği karardır. Kurala cezadan kaçınmak için değil, kendisine güvenilmesini istediği için uyar (3,4).

Piaget, çocuğun mutlak ahlâk anlayışından daha esnek bir ahlâk anlayışına geçişini açıklarken, toplumsal öğrenme kuramından da yararlanmaktadır. Buna göre; çocuk ev dışındaki ilişkileri yoluyla, anne-babasının düşüncelerinden ve koydukları kurallardan daha farklı kural ve düşünceler bulunduğunu da anlamaya başlar. Bu düşünce ve kurallar üzerinde düşünür, onları yeniden keşfetmeye çalışır ve böylece kuralların insanlar tarafından yapıldığını ve yine onlar tarafından değiştirilebileceklerini de öğrenir (7).

Piaget'ye göre, ahlâki realizmin niteliklerinden biri de, sorumluluğun objektif bir biçimde anlaşılmasını gerektirmesidir. Bu, çocuğun fiilleri, kendilerini harekete geçiren niyet ve kasıtlara göre değil, kurallara maddi uygunluklarına göre değerlendirmesidir. Subjektif sorumlulukta ise, tam tersi bir durum görülmektedir. Çocukta objektif ve subjektif sorumluluğu, beceriksizlik (sakarlık) ve hırsızlık açısından incelediğinde Piaget, objektif sorumluluğun ortalama olarak yedi yaşta görüldüğünü ve yaşla birlikte azaldığını, subjektif sorumluluğun ise dokuz yaşta ortaya çıktığını saptamıştır.

Yalan açısından da objektif ve subjektif sorumluluğu inceleyen Piaget'nin bulgularına göre, objektif sorumluluğa göre davranan çocuklar için en kötü yalan,

gerçeğe uymayan yalandır, subjektif sorumluluğa göre değerlendirme yapan çocuklar ise aynı nedenden dolayı bu çeşit yalanı fena bulmamaktadırlar. Ancak, objektif sorumluluğa hiçbir zaman saf olarak rastlanmamaktadır. Yalanla ilgili olarak objektif sorumluluğa dokuz, subjektif sorumluluğa ise on yaşında rastlanmaktadır.

Piaget, çocuk yalanları hakkında yaptığı araştırmalarına dayanarak, ufak yaşlarda yalan söyleyen çocuğun bu durumunu yetişkin düşüncesi ile değerlendirmenin yanlış olacağını ortaya koymuştur (4).

Piaget'ye göre çocuğun ahlâk gelişimi ile birlikte, adalet ve ceza konusundaki görüşlerinde de değişiklikler oluşmaktadır. Başlangıçta, kötü bir iş yapan kişinin bu kötülüğü karşısında acı çekmesi gerektiği düşünülür (Kefaret adaleti). Ayrıca, misilleme adaleti de vardır: " O benim oyuncağımı kırarsa, ben de onunkini kırarım". Daha sonraki aşamada ise, yerine koyma, tazmin etme adaleti oluşmaya başlar: "kırdığı oyuncağı ödesin, ya kendi oyuncağını versin ya da kırdığını onarsın".

Piaget, çocuğun ahlâk ve adalet konusundaki düşüncelerinin hem olgunlaşma hem de çevrenin etkisi ile değiştiğini, ancak çocuğun ahlâk ilkelerini ezberlemeyip kavramlaştırabilmesi için kavram gelişiminde de ilerlemesi gerektiğini öne sürmüştür (8).

Kohlberg ise, Piaget'nin ahlâk kuramını geliştirek bilişsel temele dayanan ve ergenlik ile yetişkinliği de içeren ahlâk gelişim düzeylerini ortaya koymuştur. Kohlberg, altı dönemden oluşan üç düzey önermiştir.

I- Gelenek Öncesi (Preconventional) Düzeyi:

Bu düzeyde çocuğun toplumsal normlardan etkilenmesi minimal düzeyde olmakla birlikte çocuk, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi kültürel kural ve değerlere açıktır. Ancak bunları, ceza, ödül gibi fiziksel sonuçlarına göre değerlendirir. Bu düzey, iki devreyi içerir:

1. Devre: İtaat ve Ceza Eğilimi:

Davranışın iyi ya da kötü olması o davranışın sonuçları tarafından saptanır. Otoriteye tam riayet vardır.

2. Devre: Saf Çıkarıcı Eğilim:

Doğru davranış, kişinin gereksinmelerini doyuran davranıştır.

II- Geleneksel (Conventional) Düzey:

Bu düzeyde, toplumsal beklentiler üstün değer taşır ve iki devreden oluşur:

3. Devre: İyi Çocuk Eğilimi:

Yaygın davranış normlarına uyma ön plandadır ve iyi davranış başkalarını memnun eden davranıştır. Davranış niyete göre değerlendirilir. "İyi niyetli olmak" önem kazanır.

4. Devre: Kanun ve Düzen Eğilimi:

Doğru davranış "görevini yapmaktır". Yerleşmiş kuralları ve sosyal düzeni korumak önemlidir.

III. Gelenek Üstü (Postconventional) Düzeyi:

Kişinin davranışlarını kişisel vicdanı kontrol etmeye başlar. Bu düzeyde de iki devre vardır:

5. Devre: Kontrat ve Yasaya Uygunluk Eğilimi:

Doğru davranış, insan hakları ve toplum yararı gözetilerek toplum tarafından kabul edilmiş ilkelere uygun davranıştır. Bireyler arasında görüş birliğine varma önem kazanır. Yasaların gerektiğinde toplum yararına değiştirilebileceğine inanılır.

6. Devre: Bu en yüksek devrede, doğru ve yanlış sosyal düzenin yasa ve kuralları ile değil, kişiye ait vicdan ve ahlâk ilkeleriyle değerlendirilir.

Kohlberg'e göre ahlâk gelişimi yukarıdaki devrelerin sırasına göre olur, sıra değişmez. Ancak, her zaman üst devrelere erişilemez. İlk üç devrede, kişi dıştan gelen işaret, ödül ve yaptırımlara daha fazla bağlıdır. Daha sonraki üç devrede ise, kişinin kendine malolmuş inanç ve değerler söz konusudur (2,5,9,10,12).

Mattox ise, altı devreden oluşan bir ahlâk gelişimi önermektedir (10).

- Cezadan kaçınma (1. devre)
- Öz-yarar (2. devre)
- Başkaları tarafından kabul (3. devre)
- Sosyal kuralın korunması (4. devre)
- Anlaşmaya tam olarak uyma (5. devre)
- Ahlâki ilkeler (6. devre).

Çocuğun ahlâk gelişimi , sosyal öğrenme kuramı açısından da ele alınırsa; çocuğun karşılaştığı insanlara karşı davranış biçimi, büyük bir olasılıkla ona sağlanan sosyal öğrenme yaşantılarına ve örnek olarak gördüğü modellere bağlı olmaktadır (2). Özellikle ilk yıllarda çocukla etkili bir iletişim içinde bulunan ana-baba, çocukta kuvvetlendirmek istedikleri davranışları ödüllendirerek (olumlu pekiştirme), azaltmak ya da ortadan kaldırmak istedikleri davranışları ise cezalandırarak çocuğa çeşitli yaşantılar sağlamaktadırlar. Ayrıca çocuk, tepkilerinin

birçoğunu başkalarını gözleyerek, taklit ederek kazanmaktadır. Gizli bir süreç olan özdeşim ile de davranış, güdü, standart ve tutum örüntülerini elde etmektedir (5).

Çocuk büyüdükçe, davranışlarının şekillenmesinde diğer çocuklar da etkili olmaktadır. Çocuk, grup içindeki yaşantıları yolu ile hem yardımseverlik, işbirliği, elseverlik (altruizm) gibi olumlu sosyal davranışları, hem de saldırganlık davranışını kazanmaktadır (2).

Çocuğun kardeşleri ile olan ilişkileri ve kardeşleri arasındaki yeri de kişilik ve sosyal davranışın kazanılmasında önemli olmaktadır. Özellikle ilk doğan çocuklar ana-babaları ile özdeşim kurmakta, onlara ait değerleri benimsemekte, yardımseverlik, paylaşma gibi olumlu sosyal davranışları ana-babalarından öğrenmektedirler (2,5).

Çocuğa uygulanan disiplin türü de çocuğun ahlâki yönelimini etkilemektedir. Disiplin türleri genellikle güç gösterme, sevginin esirgenmesi ve kanıt göstererek inandırma olarak üç grupta toplanmaktadır (Hoffman, 1977). Dış yaptırımlardan bağımsız bir ahlâki yönelim için, yapılan davranışın sosyal doğurgularını vurgulayan, tartışmaya dayalı disiplin uygulaması etkili olmaktadır (1,9,11). Ahlâk gelişimini bu şekilde ele alarak yine bilişsel yaklaşımlarla ilişki kurulmaktadır. Çünkü, bir başkasının

durumunu anlamak bilişsel bir süreçtir (1). Dolayısıyla, ahlâki gelişim bilişsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişim süreçlerinde ele alınmaktadır. Çocuk tüm bu alanlarda geliştikçe, ulaştığı her dönemde bir önceki dönemlerin sentezini yaparak daha ileri bir ahlâk düzeyine erişmektedir (Turiel, 1969). Bununla beraber, çocuklar bazı koşullarda ileri ahlâk düzeyine ulaşamamaktadırlar (2).

B- ARAŞTIRMA YAYINLARI

Çocukların ahlâk yargılarının gelişimi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

1977 yılında Elkind ve Dabek, anaokulu, ilkokul ikinci ve dördüncü sınıfa giden yetmişiki çocuk üzerinde, zarar şekli (kişisel zarar/mala zarar verme) ve kasıtın olası biçimlerini (kasıtlı davranış/kasıtsız davranış) altı öykü gifti ile test etmişlerdir. Araştırmanın sonuçları, tüm yaş düzeylerindeki çocukların sürekli kasıtle kişisel zararı, mala zarar vermeden daha suçlu bulduklarını göstermiştir. Ayrıca bütün çocuklar, sürekli zarar çeşidi ile kasıtlı davranışları kasıtsız davranışlardan daha suçlu bulmuşlardır. Zarar çeşidi ile kasıtlılık birlikte olduğunda ise, yaşça büyük çocuklar kasıta göre yargılama yaparlarken, küçük çocuklar ziyana göre yargıya varmışlardır (13).

Buchanan ve Thompson'ın altı-on yaş arasındaki kırksekiz erkek çocuk üzerinde yaptıkları araştırmanın (1973) sonuçları, Piaget'nin bulgularına uygun olarak, küçük çocukların ahlâki kararlarında en önemli etkenin zarar, daha büyük çocukların ahlâki kararlarında ise en önemli etkenin kasıt olduğunu göstermiştir (14).

1971 yılında King, kasıtlı davranış ile kaza sonucu oluşan davranışı ayırdetme ve bilinçsizce yapılan kasıtı

anlama yeteneğini okulöncesi, anaokulu ve ilkokul üçüncü sınıf çocukları üzerinde araştırmıştır. Araştırma sonucunda, kasıtlı kazadan ayırdetme yeteneğinin bu üç yaş düzeyi boyunca arttığı ve olay-sonuç durumu ile ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Bilinçsizce yapılan kasıtlı anlama ise, okulöncesi ve anaokulu çocuklarında zayıf, ilkokul çocuklarında ise daha kuvvetli düzeyde bulunmuştur. Araştırması sonucunda King, çocukların kasıtlı anlama yeteneklerinin, ahlâki ve diğer sosyal yargıları ile birleştirilmiş diğer etkenlerden farklı kavramsal beceriler olarak ele alınması gerektiği sonucuna varmıştır (15).

Hebble'nin 1971 yılında, Piaget'nin öykü çiftleri ve Breznitz ile Kugelmass'ın kasıtlılık anketlerini kullanarak yaptığı araştırmanın sonuçları, kasıta dayalı hüküm vermede yaşa bağlı bir artış olduğunu göstermiştir (16).

Karniol 1978 yılında yaptığı araştırmasında, kötü kasıt içeren davranışlar ile kaza sonucu oluşan davranışları karşılaştırmaları istenen ilkokul çocuklarının, kasıtlı davranışı, davranışın ortaya çıkardığı zararı gözönünde bulundurmaksızın daha yaramaz olarak değerlendirme eğiliminde olduklarını gözlemiştir. Ancak, bu çocukların kaza sonucu oluşan davranışlar ile kasıtlı davranışlar arasındaki farkı sözel olarak ifade edebilme yeteneklerinin belirgin bir şekilde düşük olduğu da ortaya çıkmıştır. Bu yaş çocuklarının iyi niyetli ve kötü niyetli davranışları değerlendirirken, kötü niyetli davranışları daha yaramaz

olarak yargılama eğilimlerine dayanarak Karniol, küçük çocukların davranışı değerlendirirken kasıt bilgisini kullanmadıkları şeklindeki varsayımların doğru olmadığı sonucuna varmıştır. Böylece, çocukların kasıt bilgisini kullanmalarındaki gelişim zincirinin, Piaget tarafından ortaya konulan devrelerden farklı olduğunu ileri sürmüştür (17).

Salili, Maehr ve Gillmore 1976 yılında yaptıkları araştırmalarında, sosyo-kültürel etkenlerin yargı örüntülerini nasıl etkilediğini incelemişler ve sosyo-kültürel etkenlere bağlı olarak önemli farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuşlardır (18).

Surber'in araştırması (1977) ise, hem niyetlerin hem de sonuçların her yaşta yargıları etkilediği ve ahlâki yargılardaki gelişimsel değişikliklerin dönemlere bağlı olmayıp sürekli olduğu sonucuna varmıştır. En önemli gelişimsel değişiklik, artan yaşla birlikte sonuçlara verilen ağırlıkta düşüş olarak bulunmuştur (19).

Armsby'nin altı, sekiz ve on yaşlarındaki 240 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada (1971), çocuklara Piaget'nin üç adet standart öykü çifti ile birlikte, kaza ile oluşan davranış/maksatlı davranış zıtlığını içeren altı adet düzeltilmiş ahlâki öykü çiftlerinden oluşan bir test bataryası verilmiştir. Standart öykü çiftleri ile karşılaştırıldığında, düzeltilmiş öykü çiftlerine bağlı olarak küçük çocukların kasıtlılık yargılarında yüksek bir yüzde bulunmuştur (20).

1977 yılında yaptığı bir araştırmada Keasey, altmış adet anaokulu çocuğu ile aynı sayıda ilkokul birinci sınıf öğrencisi ile çalışmıştır. Her yaş grubunun yarısına başka çocuklar hakkında öykü çiftleri sunulurken, diğer yarısına baş karakterin kendileri olduğu öykü çiftleri verilmiştir. Kendinden-kaynaklanan durumlarla karşı karşıya bırakılan anaokulu çocuklarının cevapları, diğer duruma cevap veren anaokulu çocuklarına göre daha çok kasıtlılığı gözönüne aldıklarını kanıtlamamıştır (21).

İmamoğlu, beş-oniki yaşları arasındaki İskoç ve Türk çocuklarında maksatlı-kazara ayırdedilmesine ilişkin kavramsal gelişmenin ve maksatlı ya da kazara yapılan davranışların iyi-kötü boyutunda değerlendirilmesinin yaşa bağlı değişimini araştırmıştır. Sonuçta, dört aşama önerilmiştir (1974, 1977):

1- Maksatlı ve kazara yapılan davranışları ayırdedememe,

2- Sezgisel kavram düzeyi; Beş-altı yaş grubundaki çocuklar, özel durumları algısal düzeyde ayırdedebilmelerine karşın, algıladıkları olayların ötesine geçip bunların ortak yanını soyutlayamamaktadırlar.

3- İşlemsel kavram düzeyi: Yedi-dokuz yaş arası, maksat kavramının gelişimi açısından önemli bir dönem olarak bulunmuştur. Dokuz yaşındaki çocukların çoğu, sözel

olarak ifade edemeseler bile, kavrama ilişkin resimlerle gösterilen durumları gruplayabilmişlerdir.

4- Sözel kavram düzeyi: Sözel kavramın kazanılması açısından dokuz ve onbir yaşları arası önemli gözükmektedir. Onbir-oniki yaş grubundaki çocukların çoğu, maksatlı kazara farkını açık seçik bir şekilde ifade edebilmişlerdir.

Ayrıca, değerlendirilen davranış insanlara yönelik olduğunda, küçük çocukların bile davranışın kazara mı, maksatlı olarak mı yapılmış olduğunu dikkate aldıkları, oysa fizikî bir zarar sözkonusu olduğunda onbir yaşa kadar olan çocukların davranışın ardında yatan niyetten çok, sonuçlarına ağırlık verdikleri görülmüştür.

Niyet kavramına ilişkin bir başka araştırmasında İmamoğlu (1974, 1976), çocuklarda sevilen bir kişiye yüklenen olumlu, yarar sağlayıcı bir sonucu bilerek yapılmış olarak; olumsuz, zarar verici bir sonucu ise bilmeyerek yapılmış olarak algılama eğilimi olduğu sonucuna varmıştır. Sevilmeyen bir kişiye yüklenen sonuçlarda ise, tam tersi bir durum ortaya çıkmıştır (11).

Rothman, yedi, sekiz ve dokuzuncu sınıfa giden ve farklı ahlâki uslamlama basamaklarında olan 144 erkek çocukla yürüttüğü araştırmasında, davranışsal seçimlerin ahlâki uslamlama ifadelerinden hangi yönlerden etkilendiğini

incelemiştir. Sonuçta, iki farklı basamaktaki deneklerin uslamlama biçimlerinin davranışsal seçimlerini farklı şekillerde etkilediği görülmüş ve ahlâki uslamlama ile ahlâki davranış arasındaki ilişkinin önemi vurgulanmıştır (22).

Haan, Langer ve Kohlberg ise (1976), ahlâki uslamamanın aile içindeki örüntülerini 382 anne-baba ve çocuklarından oluşan bir örneklem üzerinde incelemiştir. Sonuçta; eşlerin ahlâki düzeyleri olumlu yönde, ancak önemsiz ölçüde ilişkili bulunmuştur. Kardeşlerin ahlâki düzeylerinin birbirinden bağımsız olduğu görülmüştür. Anne-babalar ile erkek çocuklarının -kız çocuklarının değil- ahlâki düzeyleri arasında olumlu ilişkiler bulunduğu, ancak bunun yaşça daha büyük olan erkek çocuklarla tesadüfi düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır (23).

1971 yılında yaptığı bir araştırmada Hoffman, anne-baba ile özdeşim kurma ve vicdan gelişimi arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonunda hepsi de olumlu yönde bazı sonuçlar elde edilmiştir: Baba ile özdeşim kurma, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey erkek çocuklarında iç ahlâki yargılar, orta sosyo-ekonomik düzey kız ve erkek çocuklarında kurallara uyma, orta sosyo-ekonomik düzey erkek çocuklarında ahlâki değerler ile ilişkilidir. Anne ile özdeşim kurma ise, orta sosyo-ekonomik düzey erkek çocuklarında kurallara uyma ile ilişkilidir. Sonuçta Hoffman, özdeşimin ahlâki ilkelerin tanınmasına katkıda bulunabildiği, ama

otoritenin yokluğunda, kişinin bu ilkeleri kendi davranışlarına uygulamasını sağlamadığı görüşüne varmıştır (24).

1967 yılında Salzstein ile birlikte yaptığı bir araştırmada ise Hoffman, anne-babanın uyguladığı disiplin yöntemleri ile çocuğun ahlâk gelişiminin çeşitli boyutlarını incelemiştir. Orta ve alt sosyo-ekonomik düzey kız ve erkek çocuklarından oluşan örnekleme IQ kontrol altına alınmıştır. Disiplin yöntemleri üç kategoriye ayrılmıştır:

- (1) Ailenin çocuk üzerinde güç ve otorite uygulaması,
- (2) Sevgiyi esirgeme,
- (3) Sonuç çıkarma: Anne-babanın, çocuğun başkalarına karşı yaptığı davranışların sonuçları üzerinde durması.

Araştırmanın sonucunda, orta sosyo-ekonomik düzey denekleri arasında çeşitli ahlâki boyutlarda ilerlemiş gelişimin, güç gösterimi ile ender, sonuç çıkarma ile daha sık birleştiği görülmüştür. Öte yandan, sevginin esirgenmesi ile ahlâki gelişim arasındaki ilişkiye ender olarak rastlanmıştır (25).

Bandura ve McDonald (1963), Piaget tarafından yaşa özgü olduğu varsayılan ahlâki yargı tepkilerini değiştirmede sosyal ödüllendirme ve model olma yöntemlerinin görece etkisini incelemişlerdir. Örnekleme, beş-onbir yaş arasındaki yetmişsekiz erkek ve seksenyedi kız çocuktan oluşturulmuştur. Bir grup çocuk, grubun yönelimine ters düşen

ahlâki yargılar veren yetişkin modelleri izlemişler ve modelin değerlendirme tepkilerini benimsediklerinde ödüllendirilmişlerdir. İkinci bir grup çocuk da modelleri gözlemişler, fakat davranışlarını onlarınkilere benzettikleri zaman ödüllendirilmemişlerdir. Üçüncü grup ise, modelleri gözlememiş, fakat kendi değerlendirme eğilimlerine ters düşen ahlâki yargılar verdiklerinde ödüllendirilmişlerdir. Bu işlemlerden sonra çocuklar, genellemenin etkileri ölçülmek üzere test edilmişlerdir. Sonuçta, uygulanan deneysel işlemlerin çocukların ahlâki yargı tepkilerinde önemli değişiklikler ortaya çıkardığı görülmüştür. Model kullanılan durumların, operant şartlanma yönteminden daha etkili olduğu ispat edilmiştir (26).

Bu konudaki çeşitli araştırmalarına dayanarak Bandura, ahlâki yargıların kişinin kendi içinde ve kişiler arasında çok çeşitlilik gösterdiğini ve Piaget'nin teorisinden beklenilenden daha fazla değiştirilebilir olduğunu ileri sürmüştür. Bandura'nın araştırmalarına göre, model olmanın etkileri yargısal davranışları düzenlemede en önemli belirleyiciler olarak ortaya çıkmışlardır (27).

Cowan, Langer, Heavenrich ve Nathanson'ın 1969 yılında yaptıkları araştırmanın sonuçları ise, model olmanın etkileme derecesinin, tek başına ya da birbiri ile etkileşim halinde olan birçok değişkene bağlı olduğunu göstermiştir. Bu değişkenler, deneklerin ön test skorları,

şartlandırma ve son test arasında geçen süre, itemin tipi ve şartlandırmanın yönü olabilmektedir. Araştırmacılar sonuçlara dayanarak, bulguların bazılarının henüz sosyal öğrenme çerçevesi içinde açıklanamayacak sorular ortaya koyduğunu belirtmişlerdir (28).

Hoffman 1975 yılında, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip, beş ve yedinci sınıflara devam eden çocuklar ile anne-babalarından oluşan bir örneklem ile çalışarak ahlâki değerlerde cinsiyet farklılığını incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, kız çocukların erkek çocuklardan daha fazla olarak başkalarını dikkate aldıklarını göstermiştir. Ahlâki değerlerin ihlâl edilmesinin kız çocuklarda suçluluk, erkek çocuklarda ise korku duygusu yarattığı ortaya çıkmıştır. Ahlâki yargıları kendine maletmede ise cinsiyet farklılığı gözlenmemiştir. Çocuklar arasında varolan farklılıkların, biraz da farklı disiplin biçimlerine bağlı olarak ortaya çıktığı öne sürülmüştür (29).

Klass'ın araştırma sonuçları (1978), ahlâka aykırı (immoral) davranışların, kuralı ihlâl edeni gerçekten etkilediğini ve etkinin özellikle ihlâl etme davranışına bağlı olduğunu ortaya koymuştur (30).

Henshel'in araştırması (1971), büyük yaştaki çocukların küçük çocuklardan daha güçlü bir değer/davranış ilişkisi gösterecekleri hipotezi üzerine kurulmuş ve bu amaçla

dört-yedinci sınıflar arasındaki kız öğrencilere bir anket uygulanmıştır. Bir hafta sonra, deneklere kopya çekme olanağı sağlanmış ve hipotezin doğrulandığı görülmüştür. Dürüstlük puanları ile kopya çekmenin görülüş sıklığı arasındaki negatif korelasyon, küçük sınıflardan büyük sınıflara doğru adım adım artmıştır (31).

ARASTIRMANIN AMACI

Çocukların ve yetişkinlerin sosyal davranışları, büyük ölçüde neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin ahlâki değerleri tarafından saptanmaktadır. Her ne kadar, sosyal kurallar ve ahlâki değerler öğrenme sonucu kazanılmakta ise de, ahlâki gelişim özgül eğitim ve özgül kurallardan görelî olarak bağımsız görünmektedir. Çocuklar bilişsel yönden geliştikçe, ahlâki gelişim aşamaları belli bir sıra izler. Bu nedenle, ahlâki gelişmeye bilişsel gelişmenin bir niteliği olarak bakılabilir (Kohlberg, 1969). Ahlâk gelişim dönemlerine bazı çocuklar erken, bazıları ise geç ulaşırlar.

Çocuklar büyüdükçe davranışlarının şekillenmesinde ana-babalarının ve diğer çocukların etkileri giderek fazlalaşır. Sosyal davranışlarının gelişimi, büyük ölçüde çocukların birtakım özel yaşantıları tarafından saptanır. Bireysel yaşantıları sırasında çocuklar hem yardımseverlik, işbirliği ve elseverlik gibi olumlu sosyal davranışları (Liebert ve diğ., 1974), hem de saldırganlık davranışlarını kazanırlar (2).

Çocukta ahlâki davranışı, çocuğun yaşı, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum, ailedeki çocuk sayısı olmak üzere üç etken belirlemektedir (4).

Çocuk büyüdükçe karşısındaki kişinin iç dünyasını, niyetini hesaba katar ve onu bu ölçülerle değerlendirir. Böylece, daha objektif ve otonom bir kişi olmaya yönelir. Çocuğun bu dönemleri sağlıklı biçimde yaşaması ve kalıcı değerler kazanması için verilecek eğitimle ona yardımcı olmak gerekmektedir. Bu da ancak, çocuğun bu dönemlerdeki değer yargılarının gelişimini iyi bilmekle mümkün olacaktır. Buradan yola çıkılarak, aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere bu araştırma planlanıp yürütülmüştür.

I. Çocukta ahlâk yargılarının gelişimi yaşa bağlı olarak değişim göstermekte midir?

II. Çocukta ahlâk yargılarının gelişimi cinsiyete bağlı olarak değişim göstermekte midir?

III. Çocukta ahlâk yargılarının gelişimi annenin eğitim durumuna bağlı olarak değişim göstermekte midir?

IV. Çocukta ahlâk yargılarının gelişimi çocuğun kardeş sahibi olup olmamasına bağlı olarak değişim göstermekte midir?

Altı-onbir yaş çocuklarının ahlâk yargılarının gelişiminin ve bu gelişime etki eden etmenlerin saptanmaya çalışıldığı bu araştırmadaki ana amaç, araştırma sonunda elde edilen bulguların ışığında ana-babalar ve eğitimcilerle bu konuda yararlı olabilecek eğitimsel önerileri verebilmek ve bu konuda yapılacak araştırmalara yol gösterici olabilmektir.

YÖNTEM VE ARAÇLAR

1982 yılında Teğmen Kalmaz İlkokuluna devam eden sağlıklı ve normal çocuklar üzerinde yapılan bu araştırmada, altı-onbir yaş çocuklarının ahlâk yargılarının gelişimi incelenmiştir. Araştırma için Teğmen Kalmaz İlkokulu'nun seçilmesinde, bu okula devam eden çocukların annelerinin çeşitli eğitim düzeylerine sahip olmaları ve okul idaresinin çalışma kolaylığı sağlaması etken olmuştur.

Örnekleme oluşturan çocuklar yaş, cinsiyet, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma kriterlerine bağlı olarak okul dosyalarının taraması ile belirlenmiştir.

Altı-onbir yaş grubunu oluşturan çocuklar Teğmen Kalmaz İlkokulunun ana sınıfları ile birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarından seçilmiş, her yaş grubundan onbeş erkek, onbeş kız olmak üzere otuz çocuk alınarak çalışma toplam yüzseksen çocukla yürütülmüştür.

Annelerin eğitim düzeyleri ise, okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu, ortaokul ve lise mezunu, yüksek okul mezunu şeklinde gruplandırılarak veriler toplanmıştır. Ancak daha sonra, istatistiksel analizlerin getirdiği zorunluluklar nedeni ile anne eğitimi, ilkokul ve alt gruplar, ortaokul ve üst gruplar şeklinde iki gruba indirgenmiştir.

Diğer bir kriter ise, kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama şeklinde düzenlenmiştir.

Günümüzde sosyo-ekonomik düzeyi ölçmenin güçlüğü gözönüne alınarak bu kriter doğrudan doğruya kullanılmamıştır.

Veri Toplama Yöntemi:

Veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Her çocukla teke tek ilişkide bulunularak çocuğa, ahlâk yargılarını belirleyici Piaget'nin sekiz adet öykü çifti anlatılmıştır (Ek I) (6). Öykülerden ilk üç çifti sakarlıkla ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar; dördüncü ve beşinci öykü çifti çalma ile ilgili iyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık; altı ve yedinci öykü çifti yalan ile ilgili olarak gerçeğin abartılması ve bencil yalan; sekizinci öykü çifti ise maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içermektedir. İlk beş öykü, çocuğun daha kolay anlaması ve anımsaması amacı ile resimlenmiştir. Yalan ile ilgili öykü çiftleri ise, resimlemenin güçlüğü ve çocuk tarafından anlaşılma zorluğu getirebileceği düşünülerek resimlenmemiş, sözel olarak sunulmuştur.

Anlatılan öykü ve gösterilen resimlerdeki kahramanın çocukla aynı cinsiyette olmasına özen gösterilmiştir. Bu amaçla, öyküler her iki cins için ayrı ayrı resimlenmiştir. Böylece, çocuğun öykü kahramanı ile özdeşim kurmasının kolaylaşabileceği düşünülmüştür. Ayrıca, öykülerde cinsiyete bağlı detaylara dikkat edilmeye çalışılmıştır. Örneğin; erkek çocuğun misket, kız çocuğun kurdele çalması gibi.

Bazı öyküler orijinal kaynaktan olduğu gibi kullanılmamış, kültürümüze uygun bir biçimde verilmeye çalışılmıştır.

Yanlış anlama, bellekte tutamama v.b. olumsuz etkileri bertaraf edebilmek için, çocuktan resimlere bakarak her öykü çiftini araştırmacıya anlatması istenmiştir. Çocuğun öykü çiftlerini anladığından emin olduktan sonra ilgili sorular yöneltilmiştir.

Çocukların cevapları kasetlere kaydedilerek, görüşme sırasında zaman kazanma ve çocuğun cevaplarını daha sonra tekrar gözden geçirme fırsatlarından yararlanılmaya çalışılmıştır.

Sekiz adet öykü çiftine bağlı sorulardan başka, çocuktan doğrudan doğruya yalanı tanımlaması istenmiştir. Bu soru, yalan ile ilgili öykü çiftlerinden önce sorulmuştur (Ek II).

Çocuğun cevaplarını kaydederken yanıltıcı olmamak amacı ile, cevapları irdelemekten özellikle kaçınılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Altı-onbir yaş çocuklarının ahlâk yargılarının gelişimi ve bu gelişime etki eden etmenleri saptamak amacı ile yürütülen bu çalışmada elde edilen veriler, dağılım tabloları halinde gösterilmiştir. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun onun ahlâk yargılarını etkileyip etkilemediği KHİ KARE ve Fisher'in KESİN KHİ KARE testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Her öykü çiftindeki bir öyküye verilen cevap diğerinin karşıtı olduğundan -örneğin, çocuk bir öyküdeki kahramanı suçlu buluyorsa, karşıtı öyküdeki kahramanı suçsuz buluyor demektir-, istatistiksel analizler her öykü çiftindeki bir öyküye uygulanmıştır.

İstatistiksel değerlendirmelerde Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümünden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ahlâk yargılarını belirleyici öykü çiftlerine çocukların verdikleri cevaplar ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olup olmama durumu karşılaştırılmıştır.

Çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun onun ahlâk yargıları üzerinde etkili olup olmadığı KHI KARE ve Fisher'in KESİN KHI KARE testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1- İlk Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	7	22	1	30
7 Yaş	3	27	0	30
8 Yaş	11	19	0	30
9 Yaş	17	12	1	30
10 Yaş	21	9	0	30
11 Yaş	27	3	0	30
TOPLAM	86	92	2	180

$\chi^2 = 53.81$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir. Önemliliği yaratan 11,10 ve 9 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 5.92$, $p > 0.05$ ile 6, 7 ve 8 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, ilk öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6, 7 ve 8 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 2- İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	37	7	1	45
Erkek	31	14	0	45
TOPLAM	68	21	1	90

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 2.85$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 1.0$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.99$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 2.85$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.99$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 3- İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	8	7	0	15
Erkek	4	10	1	15
TOPLAM	12	17	1	30

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 1.83$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.38$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.61$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $x^2 = 1.83$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0,38$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.61$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 4- İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen
Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kız	3	12	15
Erkek	6	9	15
TOPLAM	9	21	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.21$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.21$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 5- İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kız	1	14	15
Erkek	2	13	15
TOPLAM	3	27	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.49$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 6- İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	28	7	0	35
Ortaokul ve üst gruplar	40	14	1	55
TOPLAM	68	21	1	90

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 0.41$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.59$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.68$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $x^2 = 0.41$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş

gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.59$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasitsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.68$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 7- İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	5	7	0	12
Ortaokul ve üst gruplar	7	10	1	18
TOPLAM	12	17	1	30

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 0.00069$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.615$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.610$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan ilk öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi yönünden fark $x^2 = 0.00069$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $P = 0.615$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.610$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 8- İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
İlkokul ve alt gruplar	4	10	14
Ortaokul ve üst gruplar	6	10	16
TOPLAM	10	20	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.44$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.44$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 9- İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
İlkokul ve alt gruplar	2	12	14
Ortaokul ve üst gruplar	1	15	16
TOPLAM	3	27	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0,44$, $p > 0,05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.44$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 10- İlk Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	13	3	0	16
Kardeşi var	55	18	1	74
TOPLAM	68	21	1	90

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.25$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de suçlu : $p = 0.81$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.86$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $\chi^2 = 0,25$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi

olmama açısından fark $p = 0.81$, $p > 0,05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.86$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 11- İlk Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi Yok	2	0	0	2
Kardeşi var	10	17	1	28
TOPLAM	12	17	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p= 0.16$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu: $p= 0.84$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p= 1.0$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.16$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.84$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 12- İlk Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kardeşi yok	2	3	5
Kardeşi var	7	18	25
TOPLAM	9	21	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.85$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.85$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 13- İlk Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kardeşi yok	0	2	2
Kardeşi var	3	25	28
TOPLAM	3	27	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.80$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ilk öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.80$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 14- İkinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Ç o c u ğ u n C e v a b ı				Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	İkisi de Suçsuz	
6 Yaş	11	18	1	0	30
7 Yaş	3	26	1	0	30
8 Yaş	10	19	1	0	30
9 Yaş	22	7	1	0	30
10 Yaş	26	4	0	0	30
11 Yaş	29	0	0	1	30
TOPLAM	101	74	4	1	180

$\chi^2 = 73.19$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Önemliliği yaratan 7, 11, 10 ve 9 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 0.1493$, $p > 0.05$ ile 6 ve 8 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, ikinci öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6 ve 8 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 15- İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	22	7	1	30
Erkek	15	14	1	30
TOPLAM	37	21	2	60

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 3.65$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.65$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.88$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 3.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.88$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 16- İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	12	3	0	15
Erkek	14	0	1	15
TOPLAM	26	3	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.12$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.55$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.25$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.12$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.55$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.25$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 17- İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	4	11	0	15
Erkek	3	11	1	15
TOPLAM	7	22	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.53$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.5$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.52$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.53$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.5$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.52$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 18- İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kız	0	15	15
Erkek	4	11	15
TOPLAM	4	26	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.049$, $p < 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.049$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Tablo 19- İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçsuz	
Kız	14	1	15
Erkek	15	0	15
TOPLAM	29	1	30

Suçsuz-İkisi de Suçsuz: $p = 0.90$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.90$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 20- İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	16	5	0	21
Ortaokul ve üst gruplar	21	16	2	39
TOPLAM	37	21	2	60

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 1.39$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.34$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.60$, $p > 0.05$

Sakarlık ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $x^2 = 1.39$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.34$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.60$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 21- İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	13	1	0	14
Ortaokul ve üst gruplar	13	2	1	16
TOPLAM	26	3	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.52, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.51, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.75, p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.52, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.51, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.75$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 22- İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	4	8	0	12
Ortaokul ve üst gruplar	3	14	1	18
TOPLAM	7	22	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.29$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.5$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.65$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.5$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 23- İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
İlkokul ve alt gruplar	2	12	14
Ortaokul ve üst gruplar	2	14	16
TOPLAM	4	26	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.74$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.74$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 24- İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçsuz	
İlkokul ve alt gruplar	9	0	9
Ortaokul ve üst gruplar	20	1	21
TOPLAM	29	1	30

Suçsuz-İkisi de Suçsuz: $p = 0.70$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışla çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.70$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 25- İkinci Öykü Çiftine Altı ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	10	3	0	13
Kardeşi var	27	18	2	47
TOPLAM	37	21	2	60

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.21$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.54$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.75$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.21$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.54$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.75$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 26- İkinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi Var	3	0	0	3
Kardeşi Yok	20	6	1	27
TOPLAM	23	6	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.48$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.87$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 1.0$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.48$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.87$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 27- İkinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	1	1	0	2
Kardeşi var	6	21	1	28
TOPLAM	7	22	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.94$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.87$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.95$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.94$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.87$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.95$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 28- İkinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kardeşi yok	0	5	5
Kardeşi var	4	21	25
TOPLAM	4	26	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.46$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.46$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 29- İkinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçsuz	
Kardeşi yok	2	0	2
Kardeşi var	27	1	28
TOPLAM	29	1	30

Suçsuz-İkisi de Suçsuz: $p = 0.93$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren ikinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.93$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 30- Üçüncü Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	7	22	1	30
7 Yaş	0	29	1	30
8 Yaş	7	23	0	30
9 Yaş	14	14	2	30
10 Yaş	21	5	4	30
11 Yaş	26	2	2	30
TOPLAM	75	95	10	180

$\chi^2 = 74.38$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir. Önemliliği yaratan 11, 10, 9 ve 8 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 0.0986$, $p > 0.05$ ile 6 ve 7 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, üçüncü öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6 ve 7 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 31- Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş
Gruplarında Verilen Cevapların
Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	26	2	2	30
Erkek	25	5	0	30
TOPLAM	51	7	2	60

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.24$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.27$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu : $p = 0.16$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.24$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.27$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında cinsiyet açısından fark $p = 0.16$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 32- Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kız	12	3	15
Erkek	11	4	15
TOPLAM	23	7	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.49$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 33- Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	8	7	0	15
Erkek	6	7	2	15
TOPLAM	14	14	2	30

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.14$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.23$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.29$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 0.14$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.23$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 34- Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre
Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	1	11	3	15
Erkek	4	10	1	15
TOPLAM	5	21	4	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.21$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.16$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.39$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.21$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.16$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.39$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 35- Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	0	14	1	15
Erkek	2	12	1	15
TOPLAM	2	26	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.23$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.5$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.72$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.23$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.5$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren Öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki Öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.72$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 36- Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	20	0	0	20
Ortaokul ve üst gruplar	31	7	2	40
TOPLAM	51	7	2	60

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.041$, $p < 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.38$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 1.0$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.041$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.38$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 37- Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
İlkokul ve alt gruplar	13	2	15
Ortaokul ve üst gruplar	10	5	15
TOPLAM	23	7	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.19$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.19$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 38- Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	7	4	1	12
Ortaokul ve üst gruplar	7	10	1	18
TOPLAM	14	14	2	30

Suçlu-Suçsuz : $P = 0.21, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.76, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.91, p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.21, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.76, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.91$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 39- Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitime
Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	2	12	2	16
Ortaokul ve üst gruplar	3	9	2	14
TOPLAM	5	21	4	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.41$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.64$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.60$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.41$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.64$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.60$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 40- Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	1	11	2	14
Ortaokul ve üst gruplar	1	15	0	16
TOPLAM	2	26	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.82, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.5, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu : $p = 0.20, p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.82, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.5, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.20$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 41- Üçüncü Öykü Çiftine Altı ve Yedi Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	10	1	0	11
Kardeşi var	41	6	2	49
TOPLAM	51	7	2	60

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.60$, $p > 0.05$
Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.65$, $p > 0.05$
Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.77$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.60$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6 ve 7 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.77$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 42- Üçüncü Öykü Çiftine Sekiz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kardeşi yok	3	1	4
Kardeşi var	20	6	26
TOPLAM	23	7	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.77$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.77$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 43- Üçüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	2	0	0	2
Kardeşi var	12	14	2	28
TOPLAM	14	14	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.23$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.75$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 1.0$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.23$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.75$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 44- Üçüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	3	2	5
Kardeşi var	5	18	2	25
TOPLAM	5	21	4	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.51$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.16$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.98$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.51$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.16$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.98$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 45- Üçüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	2	0	2
Kardeşi var	2	24	2	28
TOPLAM	2	26	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.85$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 1.0$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.85$, $p > 0.05$

Kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren üçüncü öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $P = 0.85$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $P = 1.0$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.85$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 46- Dördüncü Öykü Çiftine Verilen Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	12	16	2	30
7 Yaş	11	16	3	30
8 Yaş	14	12	4	30
9 Yaş	17	4	9	30
10 Yaş	20	2	8	30
11 Yaş	21	0	9	30
TOPLAM	95	50	35	180

$\chi^2 = 45.31$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir. Önemliliği yaratan 11, 10 ve 9 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 1.77$, $p > 0.05$ ile 6, 7 ve 8 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, dördüncü öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6, 7 ve 8 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 47- Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	18	21	6	45
Erkek	26	16	3	45
TOPLAM	44	37	9	90

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 2.02$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.14$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.44$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6,7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 2.02$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.14$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.44$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir,

Tablo 48- Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş
Grubunda Verilen Cevapların Cin-
siyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Erkek	2	8	5	15
Erkek	2	9	4	15
TOPLAM	4	17	9	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.74$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de suçlu : $p = 0.65$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.49$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.74$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 49- Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre
Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	1	10	4	15
Erkek	1	10	4	15
TOPLAM	2	20	8	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.76$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.77$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.65$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.76$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.77$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 50- Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocukların Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	10	5	15
Erkek	10	5	15
TOPLAM	20	10	30

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $\chi^2 = 0.00$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 0.00$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 51- Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	22	10	3	35
Ortaokul ve üst gruplar	22	27	6	55
TOPLAM	44	37	9	90

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 4.43$, $p < 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.29$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.78$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $x^2 = 4.43$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi

açısından fark $p = 0.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.78$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 52- Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş
Grubunda Verilen Cevapların Anne
Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	3	4	5	12
Ortaokul ve üst gruplar	1	13	4	18
TOPLAM	4	17	9	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.08$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.48$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.11$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.08$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.48$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.11$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 53- Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	1	13	0	14
Ortaokul ve üst gruplar	1	7	8	16
TOPLAM	2	20	8	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.60$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.2$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.002$, $p < 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.60$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.2$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.002$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Tablo 54- Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	8	6	14
Ortaokul ve üst gruplar	13	3	16
TOPLAM	21	9	30

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.14$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.14$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 55- Dördüncü Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	8	6	2	16
Kardeşi var	36	31	7	74
TOPLAM	44	37	9	90

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.05$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.78$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.82$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $\chi^2 = 0.05$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.78$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p=0.82$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 56- Dördüncü Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	1	1	0	2
Kardeşi var	3	16	9	28
TOPLAM	4	17	9	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.97, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.30, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.65, p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.97, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.30, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.65$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 57- Dördüncü Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	1	4	5
Kardeşi var	2	19	4	25
TOPLAM	2	20	8	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.90$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.33$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.01$, $p < 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.90$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.33$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.01$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Tablo 58- Dördüncü Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	2	0	2
Kardeşi var	19	9	28
TOPLAM	21	9	30

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.48, p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren dördüncü öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.48, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 59- Beşinci Öykü Çiftine Verilen
Cevapların Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	19	11	0	30
7 Yaş	14	15	1	30
8 Yaş	25	5	0	30
9 Yaş	21	7	2	30
10 Yaş	24	2	4	30
11 Yaş	29	0	1	30
TOPLAM	132	40	8	180

$\chi^2 = 29.28$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Önemliliği yaratan 6, 7 ve 9 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 5.43$, $p > 0.05$ ile 8, 10 ve 11 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, beşinci öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 8, 10 ve 11 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 60- Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kız	6	9	15
Erkek	5	10	15
TOPLAM	11	19	30

Suçlu-Suçsuz: $\chi^2 = 0.14$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 0.14$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 61- Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre
Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	8	7	0	15
Erkek	7	7	1	15
TOPLAM	15	14	1	30

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.03$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.49$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.53$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 0.03$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p=0.53$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 62- Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	3	10	2	15
Erkek	4	11	0	15
TOPLAM	7	21	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p=0.58$, $p>0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p=0.27$, $p>0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p=0.26$, $p>0.05$

İyi niyetli hırsızlık ile bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p=0.58$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p=0.27$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p=0.26$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 63- Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	4	38	3	45
Erkek	3	40	2	45
TOPLAM	7	78	5	90

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.486$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.68$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.488$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.486$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.68$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.488$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 64- Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımları

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı		
	Suçlu	Suçsuz	Toplam
İlkokul ve alt gruplar	1	5	6
Ortaokul ve üst gruplar	10	14	24
TOPLAM	11	19	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.26$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.26$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 65- Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	8	5	1	14
Ortaokul ve üst gruplar	7	9	0	16
TOPLAM	15	14	1	30

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.90$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.56$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de suçlu: $p = 0.39$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $\chi^2 = 0.90$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $P = 0.56$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.39$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 66- Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	4	7	1	12
Ortaokul ve üst gruplar	3	14	1	18
TOPLAM	7	21	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.24$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.83$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.58$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.24$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.83$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.58$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 67- Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	4	40	0	44
Ortaokul ve üst gruplar	3	39	4	46
TOPLAM	7	79	4	90

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.52$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.10$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.31$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.52$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.10$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.31$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 68- Beşinci Öykü Çiftine Altı Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı		Toplam
	Suçlu	Suçsuz	
Kardeşi yok	3	6	9
Kardeşi var	8	13	21
TOPLAM	11	19	30

Suçlu-Suçsuz: $p = 0.56$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.56$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 69- Beşinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	2	1	0	3
Kardeşi var	13	13	1	27
TOPLAM	15	14	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.52$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.86$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.55$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.52$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.86$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.55$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 70- Beşinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş durumu	Çocuğun Cevabı			
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	Toplam
Kardeşi yok	1	1	0	2
Kardeşi var	6	20	2	28
TOPLAM	7	21	2	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.94$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.77$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.91$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.94$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.77$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.91$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 71- Beşinci Öykü Çiftine Sekiz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	10	1	11
Kardeşi var	7	8	4	19
TOPLAM	7	18	5	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.40$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.41$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.87$, $p > 0.05$

İyi niyetli hırsızlık ve bencil niyetli hırsızlık içeren beşinci öykü çiftinde, iyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.40$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.41$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

İyi niyetli hırsızlık yapan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 8, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.87$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 72- Altıncı Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	25	4	1	30
7 Yaş	20	7	3	30
8 Yaş	25	4	1	30
9 Yaş	27	1	2	30
10 Yaş	25	0	5	30
11 Yaş	26	1	3	30
TOPLAM	148	17	15	180

$\chi^2 = 18.08$, $p > 0.05$ değerinde gruplar arası fark önemsizdir.

Altıncı öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6,7,8 ve 9,10,11 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 73- Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	5	37	3	45
Erkek	10	33	2	45
TOPLAM	15	70	5	90

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 1.88$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.29$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.56$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 1.88$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,7 ve 8 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.56$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 74- Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	0	41	4	45
Erkek	2	37	6	45
TOPLAM	2	78	10	90

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 0.55$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.42$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.23$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 0.55$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.42$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $p = 0.23$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 75- Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	7	25	3	35
Ortaokul ve üst gruplar	8	45	2	55
TOPLAM	15	70	5	90

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.63, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.49, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.26, p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $\chi^2 = 0.63, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.49, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,7 ve 8 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.26$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 76- Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	0	36	4	40
Ortaokul ve üst gruplar	2	42	6	50
TOPLAM	2	78	10	90

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.29$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.42$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.49$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.42$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 77- Altıncı Öykü Çiftine Altı, Yedi ve Sekiz Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	3	12	1	16
Kardeşi var	12	58	4	74
TOPLAM	15	70	5	90

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.741$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.746$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.79$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.741$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.746$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7 ve 8 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.79$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 78- Altıncı Öykü Çiftine Dokuz, On ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	2	6	2	10
Kardeşi var	1	71	8	80
TOPLAM	3	77	10	90

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.02$, $p < 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.20$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.95$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren altıncı öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.02$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.20$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9, 10 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.95$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 79- Yedinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	12	13	5	30
7 Yaş	13	11	6	30
8 Yaş	11	15	4	30
9 Yaş	4	6	20	30
10 Yaş	2	13	15	30
11 Yaş	6	11	13	30
TOPLAM	48	69	63	180

$\chi^2 = 37.33$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir. Önemliliği yaratan 9 ve 10 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 10.78$, $p > 0.05$ ile 6, 7, 8 ve 11 yaş grupları arasında gerçeğin abartılması ile bencil yalanı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, yedinci öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6, 7, 8 ve 11 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 80- Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	22	26	12	60
Erkek	28	16	16	60
TOPLAM	50	42	28	120

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 2.93$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $x^2 = 0.009$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $x^2 = 2.45$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 yaş 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 2.93$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 0.009$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 2.45$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 81- Yedinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	2	3	10	15
Erkek	4	1	10	15
TOPLAM	6	4	20	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.26$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.40$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.36$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.26$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.40$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.36$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 82- Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre
Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	7	0	8	15
Erkek	6	2	7	15
TOPLAM	13	2	15	30

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.0007$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.268$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.264$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 0.0007$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeğin abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.268$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.264$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 83- Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	19	19	10	48
Ortaokul ve üst gruplar	31	23	18	72
TOPLAM	50	42	28	120

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.49$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $\chi^2 = 0.04$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $\chi^2 = 0.62$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $\chi^2 = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $\chi^2 = 0.04$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $\chi^2 = 0.62$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 84- Yedinci Öykü Çiftine Dokuz Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	1	2	9	12
Ortaokul ve üst gruplar	5	2	11	18
TOPLAM	6	4	20	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.33$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.22$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.76$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.33$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.22$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.76$, $p > 0.05$ değeriinde önemsizdir.

Tablo 85- Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre
Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	9	2	3	14
Ortaokul ve üst gruplar	4	0	12	16
TOPLAM	13	2	15	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.52$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.01$, $p < 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.07$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.52$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.01$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.07$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 86- Yedinci Öykü Çiftine Altı, Yedi, Sekiz ve Onbir Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	7	8	3	18
Kardeşi var	43	34	25	102
TOPLAM	50	42	28	120

Suçlu-Suçsuz : $\chi^2 = 0.42$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.48$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.27$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $\chi^2 = 0.42$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,7,8 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.48$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 7, 8 ve 11 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.27$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 87- Yedinci Öykü Çiftine Dokuz yaş Grubunda
Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma
Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	1	0	1	2
Kardeşi var	5	4	19	28
TOPLAM	6	4	20	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.6$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.41$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.83$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.6$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.41$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 9 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.83$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 88- Yedinci Öykü Çiftine On Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	0	5	5
Kardeşi var	13	2	10	25
TOPLAM	13	2	15	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 1$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.03$, $p < 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.48$, $p > 0.05$

Gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren yedinci öykü çiftinde, gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 1$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.03$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Gerçeği abartarak söyleyen öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 10 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p=0.48$, $p>0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 89- Sekizinci Öykü Çiftine Verilen Cevapların
Yaşa Göre Dağılımı

Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
6 Yaş	12	16	2	30
7 Yaş	6	23	1	30
8 Yaş	16	13	1	30
9 Yaş	19	8	3	30
10 Yaş	14	9	7	30
11 Yaş	21	2	7	30
TOPLAM	88	71	21	180

$\chi^2 = 43.26$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Önemliliği yaratan 7 ve 11 yaş grupları çıkarılarak tekrar test işlemi yapıldığında; $\chi^2 = 11.70$, $p > 0.05$ ile 6, 8, 9 ve 10 yaş grupları arasında kasıtlı davranış ile kasıtsız davranışı ayırdetme açısından fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, sekizinci öykü çiftine verilen cevapların çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumu ile ilişkisi 6, 8, 9 ve 11 yaş grupları birleştirilerek incelenmiştir.

Tablo 90- Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz,
Dokuz ve On Yaş Gruplarında Verilen
Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	27	25	8	60
Erkek	19	36	5	60
TOPLAM	46	61	13	120

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 3.29$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $x^2 = 0.03$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $x^2 = 1.83$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış -çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 3.29$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $x^2 = 0.03$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında cinsiyet açısından fark $\chi^2 = 1.83$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 91- Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş
Grubunda Verilen Cevapların
Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	11	3	1	15
Erkek	12	3	0	15
TOPLAM	23	6	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.63$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.49$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.57$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.63$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.49$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.57$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 92- Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda
Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kız	1	9	5	15
Erkek	1	12	2	15
TOPLAM	2	21	7	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.82, p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.58, p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.18, p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.82, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.58, p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda cinsiyet açısından fark $p = 0.18$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 93- Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz, Dokuz ve On Yaş Gruplarında Verilen Cevapların Anne Eğitimine Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	20	26	1	47
Ortaokul ve üst gruplar	26	35	12	73
TOPLAM	46	61	13	120

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 0.007$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.015$, $p < 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.014$, $p < 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $x^2 = 0.007$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6,8,9 ve 10 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p = 0.015$, $p < 0.05$ değerinde önemlidir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında anne eğitimi açısından fark $p=0.014$, $p<0.05$ değerinde önemlidir.

Tablo 94- Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	11	3	0	14
Ortaokul ve üst gruplar	12	3	1	16
TOPLAM	23	6	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.63$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.54$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.57$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.63$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.54$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.57$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 95- Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Anne Eğitime Göre Dağılımı

Anne Eğitimi	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
İlkokul ve alt gruplar	1	11	2	14
Ortaokul ve üst gruplar	1	10	5	16
TOPLAM	2	21	7	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.73$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.91$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.25$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili olarak kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.73$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.91$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda anne eğitimi açısından fark $p = 0.25$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 96 - Sekizinci Öykü Çiftine Altı, Sekiz, Dokuz ve Onbir Yaş Gruplarında verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	8	9	3	20
Kardeşi var	38	52	10	100
TOPLAM	46	61	13	120

Suçlu-Suçsuz : $x^2 = 0.13$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de Suçlu : $p = 0.81$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.87$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili olarak kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $x^2 = 0.13$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş

gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.81$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 6, 8, 9 ve 10 yaş gruplarında kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.87$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 97- Sekizinci Öykü Çiftine Yedi Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	1	2	0	3
Kardeşi var	22	4	1	27
TOPLAM	23	6	1	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.09$, $p > 0.05$

Suçlu-ikisi de Suçlu : $p = 0.95$, $p > 0.05$

Suçsuz-ikisi de Suçlu: $p = 0.71$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili olarak kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranışta bulunarak çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.09$, $p > 0,05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş grubunda kardeş

sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.95$,
 $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana
getiren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki
öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 7 yaş
grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açı-
sından fark $p = 0.71$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Tablo 98- Sekizinci Öykü Çiftine Onbir Yaş Grubunda Verilen Cevapların Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Durumu	Çocuğun Cevabı			Toplam
	Suçlu	Suçsuz	İkisi de Suçlu	
Kardeşi yok	0	1	1	2
Kardeşi var	2	20	6	28
TOPLAM	2	21	7	30

Suçlu-Suçsuz : $p = 0.91$, $p > 0.05$

Suçlu-İkisi de suçlu : $p = 0.77$, $p > 0.05$

Suçsuz-İkisi de Suçlu: $p = 0.44$, $p > 0.05$

Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili olarak kasıtsız davranış-çok zarar ve kasıtlı davranış-az zarar içeren sekizinci öykü çiftinde, kasıtsız davranış ile çok zarara neden olan öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile suçsuz bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.91$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranışta bulunarak çok zarar meydana getiren öykü kahramanını suçlu bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş

grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.77$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

Kasıtsız davranış ile çok zarar veren öykü kahramanını suçsuz bulan çocuklar ile her iki öykü kahramanını da suçlu bulan çocuklar arasında 11 yaş grubunda kardeş sahibi olma ve kardeş sahibi olmama açısından fark $p = 0.44$, $p > 0.05$ değerinde önemsizdir.

TARTIŞMA

Sosyalleşme, çocuğun geçirdiği özel yaşantılar yoluyla toplumun beklentilerini öğrenerek diğer insanlara benzer davranışlar geliştirme sürecidir.

Sosyalleşmenin her kültürdeki temel görevi, gelişmekte olan çocuğun toplum tarafından kabul gören davranışlarını kuvvetlendirmek, biçimlendirmek ve ahlâki standartları iletmeğdir. Beklenen değer ve davranışlar birçok kültürde değişiklik göstermesine rağmen, tüm toplumların bazı davranışların kesin doğruluğu ve yanlışlığı hakkında bir kural sistemleri vardır. Çocuktan bu kuralları öğrenmesi ve bunlara karşı geldiği zaman duygusal rahatsızlık ve suçluluk duyması, uyduğu zaman ise tatmin ve rahatlık duygusu ile deneyim geçirmesi beklenmektedir (32). Böylece, özellikle yakın çevre yoluyla çocuğa ahlâki değerler iletilmeye çalışılmakta ve çocuğun ahlâk yargıları gelişmeye başlamaktadır.

Ahlâki gelişim bilişsel gelişime paralel olarak ilerlemekte ve duygusal, sosyal ve kişilik gelişim alanlarını da içermektedir.

Bu araştırma, altı-onbir yaş çocuklarının ahlâk yargılarının gelişimini saptamak için planlanmış ve çocuğun yaşının, cinsiyetinin, anne eğitiminin ve kardeş sahibi olma

durumunun ahlâki gelişimde etkili olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya Teğmen Kalmaz İlkokulu'nun anasınıfları ile birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarına devam eden altı-onbir yaş çocukları alınmıştır. Çocuklara ahlâk yargılarını belirleyici sekiz adet öykü çifti anlatılarak, öykü kahramanlarının davranışlarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Çocukta objektif ve subjektif sorumluluğu, sakarlık ve çalma açısından incelediğinde Piaget, objektif sorumluluğun ortalama olarak yedi yaşta görüldüğünü ve yaşla birlikte azaldığını, subjektif sorumluluğun ise dokuz yaşta ortaya çıktığını saptamıştır (4). Yapılan bu araştırmada da sakarlık ile ilgili üç öykü çiftine bağlı bulgular, objektif sorumluluğun yaşla birlikte azaldığını, subjektif sorumluluğun da sekiz ya da dokuz yaşta ortaya çıktığını göstermiştir ($p < 0.05$). Araştırmada, sakarlık ile ilgili ahlâk yargılarını belirleyici üç adet öykü çifti anlatıldığından; bu alanı içeren subjektif sorumluluğun geliştiği kesin yaş söylemek mümkün olmamaktadır. Çünkü, üç öykü çiftinde sakarlık içeren farklı durumlar bulunmaktadır. Yani çocuk, niyet ve sonuç aynı ya da benzer olsa bile, farklı durumlarda farklı cevaplar verebilmektedir. Sakarlık ile ilgili bir öykü çiftine verdiği cevapla sekiz yaşta subjektif sorumluluğu gösteren bir çocuk, aynı konudaki bir başka öykü çiftine objektif sorumluluğa sahip olduğunu gösteren

cevaplar verebilmektedir. Bu durumu yaratan etmenler arasında, çocuğun deneyimleri, evde ve okulda geçirdiği sosyal öğrenme yaşantıları ve gördüğü modeller düşünülebilir.

Araştırmada, çalma ile ilgili iki öykü çiftine verilen cevaplar, bu alanda da objektif sorumluluğun yaşla birlikte azalarak subjektif sorumluluğun dokuz yaştan itibaren ortaya çıktığını göstermiştir ($p < 0.05$). Sonuçlar, Buchanan ve Thompson'ın (1973) altı-on yaş çocukları ile çalışarak, küçük çocukların ahlâki yargılarında zarara, daha büyük çocukların ise kasıta baktıkları şeklindeki bulguları ile birbirini desteklemektedir (14). Aynı şekilde, 1971 yılında King'in ve yine aynı yılda Hebble'nin araştırmalarının, kasıtı kazadan ayırdetme yeteneğinin yaşa bağlı olarak arttığı biçimindeki sonuçları ile uygunluk göstermektedir (15,16).

Piaget, objektif ve subjektif sorumluluğu yalan açısından da incelemiş ve objektif sorumluluğa hiçbir zaman saf olarak rastlanmadığı, çocuğun bazı öykülerde objektif, bazı öykülerde ise subjektif sorumluluğu gözönüne aldığı sonucuna varmıştır. Ancak, özellikle küçük çocuklarda objektif sorumluluğa rastlandığını, bu sorumluluk şeklinin yaşla birlikte azaldığını, objektif sorumluluğa ortalama olarak dokuz yaşta, subjektif sorumluluğa ise on yaşta rastlandığını öne sürmüştür (4).

Yapılan bu araştırmada da, gerçeğın abartılması ve bencil yalan içeren öykü çiftlerine verilen cevaplara bağlı olarak ortaya çıkan bulgular, bu alanda objektif sorumluluğun yaşla birlikte azalarak, değişimin dokuz ve on yaşlarından sonra oluştuğunu göstermiştir ($p < 0.05$). Maddi zarara bağlı yalan ile ilgili olarak ise, önemli değişimler yedi ve onbir yaşlarda oluşmaktadır ($p < 0.05$). Ancak burada, maddi zarar içeren yalan ile ilgili subjektif sorumluluğun sekiz, dokuz ve on yaşlarında kaybolarak, onbir yaşta tekrar ortaya çıktığı şeklinde bir görünüm oluşmaktadır. Yedi yaşta görölen bu durum, ilgili öykü çiftinin sekiz adet öykü çifti içinde kullanılan en son ölçek olması nedeni ile, çocukların dikkat sürelerinin kısalması ve rastgele cevaplardan dolayı ortaya çıkan tesadüfi bir önemlilik olabileceğini düşündürmektedir.

şemin'in (1954) İstanbul'da dört-ondört yaşlardaki 300 çocukla yürüttüğü araştırmanın sonuçları, çocuğun cinsiyetinin ahlâki davranışı etkilemediğini göstermiştir (4). Hoffman'ın 1975 yılında yaptığı araştırmanın bulguları da, ahlâki yargıları kendine maletmede cinsiyet farklılığı olmadığını ortaya koymuştur (29). Yapılan bu araştırmada da, cinsiyetin ahlâk yargılarının gelişimine etki etmediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmada annenin eğitim durumunun, çocuğun ahlâk yargılarının gelişimi ile ilişkisi de incelenmiş ve anne

eğitiminin genellikle etkili olmadığı bulunmuştur. Ancak bazı öykü çiftlerine bağlı olarak, küçük yaşlarda anne eğitimi etkili bulunmuştur. Bu durum, çocuğun öğretmen ve arkadaş modellerini içeren geniş bir sosyal çevre olan okul grubundan bazı konularda henüz etkilenmemesi, küçük yaşlarda yakın çevre olan ailenin daha önemli olması ile açıklanabilir.

Haan, Langer ve Kohlberg'in (1976) araştırmaları, kardeşlerin ahlâki düzeylerinin birbirinden bağımsız olduğunu göstermiştir (23). Şemin'in (1954) araştırma sonuçları ise, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısının ahlâki davranışı etkilediğini vurgulamaktadır. Yapılan araştırmada ise, çocuğun kardeş sahibi olup olmamasının onun ahlâki yargılarını genellikle etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ahlâki gelişim, zihinsel, duygusal, sosyal alanları içeren çok yönlü bir süreç olduğundan, tekbaşına bir etkenin bu gelişime etkisini ayırdetmek güçleşmektedir. Özellikle küçük yaşlarda çocuğun zihinsel gelişimi kadar, disiplin şekli, yakın çevrede gördüğü modeller, anne-babasının ahlâki yargıları, geçirdiği yaşantılar, daha büyük yaşlarda ise öğretmen ve arkadaş etkisi önemli olduğundan; kardeş sahibi olma veya annenin eğitim durumu gibi bir etkenin etki ve önem derecesini saptamak güçleşmektedir. Ayrıca, çocuğun eğer kardeşleri varsa, bunlarla olan ilişkileri ve kardeşleri arasındaki yeri bile önem kazanmaktadır (2,5).

Ahlâk yargılarının gelişimini yukarıdaki kriterleri içerecek şekilde detaylı olarak saptamanın konuya daha açıklık getirebileceği düşünülmektedir.

S O N U Ç

Bu araştırma, altı-onbir yaş grubu çocuklarında ahlâk yargılarının gelişimi ve bu gelişimi etkileyen etmenleri saptamak amacı ile planlanmıştır.

Veriler, Teğmen Kalmaz İlkokulu'nun anasınıfları ile birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarına devam eden altı-onbir yaş grubundaki çocuklardan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çocuğun yaşının, cinsiyetinin, kardeş sahibi olma durumunun ve anne eğitiminin ahlâk yargılarının gelişimi ile ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır.

Çocukların ahlâki ikilemler içeren öykü çiftlerine verdiği cevaplar, sayısal değerler olarak dağılım tabloları halinde gösterilmiştir.

Araştırmada, sakarlık ile ilgili objektif sorumluluğun yaşla birlikte azalarak, subjektif sorumluluğun ortalama sekiz ya da dokuz yaşta ortaya çıktığı görülmüştür ($p < 0.05$). Çalma ile ilgili objektif sorumluluğun da yaşla birlikte azaldığı ve subjektif sorumluluğun dokuz yaştan itibaren ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$). Yalan açısından objektif ve subjektif sorumluluk incelen-diğinde ise; gerçeğin abartılması ve bencil yalan içeren ahlâki ikilemlere verilen cevaplar, bu alanda objektif

sorumluluğun yaşla birlikte azalarak, değişimin dokuz ve on yaşlarından sonra oluştuğunu göstermiştir ($p < 0.05$). Maddi zarar içeren yalan ile ilgili değişim ise, onbir yaşta ortaya çıkmaktadır ($p < 0.05$).

Araştırma sonuçları, çocuğun cinsiyetinin, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun ahlâk yargılarının gelişimini genellikle etkilemediğini göstermiştir.

ÖNERİLER

Altı-onbir yaş grubu çocuklarının ahlâk yargılarının gelişimi incelenmeye çalışılmış ve bu gelişimde çocuğun yaşının önemli, cinsiyet, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun genellikle önemsiz olduğu bulunmuştur.

Araştırmada, veriler görüşme tekniği yolu ile çocuklardan toplanmıştır. Bu konuda yapılacak diğer araştırmalarda; anne-baba ile görüşme yaparak onların ahlâki yargıları, disiplin şekilleri, çocuğun kardeşleri ile olan ilişkileri hakkında bilgi almak, mümkünse çocuğun öğretmen ve arkadaş modelini gözlemek, çeşitli testler yolu ile IQ saptamak konuya daha açıklık getirebilir.

Eğitimciler ise, anaokul ve ilkokul çocuklarına rolalma fırsatları sağlayarak, konulan kuralları ve verilen cezaları açıklayarak ve özellikle anne-babalarla bu konuda işbirliği yaparak çocukların ahlâki gelişimlerine destek olabilirler. Eğitimciler açısından unutulmaması gereken bir diğer nokta da; ahlâki yargıların kişiler arasında olduğu gibi kişinin kendi içinde de çeşitlilik gösterebileceği ve buna bağlı olarak, her gelişim alanında olduğu gibi ahlâki gelişimde de çocuğu kendi içinde değerlendirmenin daha sağlıklı olacağıdır.

Ö Z E T

Bu araştırma, altı-onbir yaş grubu çocuklarının ahlâki yargılarının gelişimi ve çocuğun yaş, cinsiyet, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun bu gelişime etkilerini saptamak amacıyla planlanmıştır.

Araştırmaya, Teğmen Kalmaz İlkokulu'nun anasınıfları ile ilkokul sınıflarına devam eden altı-onbir yaş grubundaki sağlıklı ve normal çocuklar alınmıştır. Çocukların ahlâk yargılarını belirlemek amacıyla, sekiz adet öykü çifti uygulanmıştır. Verilen cevaplar sayısal değerler olarak dağılım tabloları halinde gösterilmiştir.

Sonuç olarak; sakarlık, çalma ve yalan ile ilgili objektif sorumluluğun yaşla birlikte azaldığı, sakarlık ve çalma ile ilgili subjektif sorumluluğun sekiz veya dokuz yaşta, yalan ile ilgili subjektif sorumluluğun ise dokuz ve on yaştan sonra ortaya çıktığı görülmüştür. Çocuğun cinsiyeti, anne eğitimi ve kardeş sahibi olma durumunun ahlâk yargılarının gelişimini genellikle etkilemediği bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- 1- Kâğıtçıbaşı, Ç., İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş. İstanbul; Cem Ofset Matbaacılık A. Ş., 1979.
- 2- Morgan, C.T., Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, Ankara; Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No: 1, 1981.
- 3- Onur, B., Ahlâk Eğitiminin Psikolojik Temelleri, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 1979, Cilt: 12, Sayı: 1, Ankara; S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, 1980.
- 4- Şemin, R., Karakter Formasyonu, İstanbul; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 1324, Fen Fakültesi Basımevi, 1976.
- 5- Mussen, P.H.; Conger, J.J.; Kagan, J. Child Development and Personality, Fifth Edition, Harper and Row Publishers, New York, 1979.
- 6- Piaget, J., The moral judgment of the child, Routledge and Kegan Paul Ltd, London, 1972.

- 7- Günçe, G., Çocukta Zihin Gelişimi, Piaget Kuramına
Toplu Bakış, Baylan Matbaası, Ankara,
1973.
- 8- Jersild, A. Çocuk Psikolojisi, Çev: Gülseren Günçe.
A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 79.
A.Ü.Eğitim Fakültesi Basımevi, Ankara,
1979.
- 9- Mussen, P.H. Carmichael's Manual of Child Psychology,
Third Edition, Vol.2, John Wiley and
Sons. Inc., A.B.D., 1970.
- 10- Noshpitz, J.D. Basic Handbook of Child Psychiatry,
Vol.III., Basic Handbooks Inc.,
New York, 1979.
- 11- Imamoğlu, O. Çocukta Sosyal Gelişim, TRT Çocuk Yayın-
ları Semineri, 26-28 Ekim 1979,
Antalya, TRT Genel Müdür Program Yar-
dımcılığı Program Planlama Dairesi
Başkanlığı, Yayın No: 8, Seminer Dizi-
si: 2, Ankara, 1980.
- 12- Lefrançois, G.R. Psychology for Teaching, Third Edition,
Wadsworth Publishing Company, Inc.
Belmont, California, 1979.

- 13- Elkind, D.; Dabek, R.F. Personal Injury and Property Damage in the Moral Judgments of Children, *Child Development*, 48, 1977.
- 14- Buchanan, J.P.; Thompson, S.K. A Quantitative Methodology to Examine the Development of Moral Judgment, *Child Development*, 44, 1973.
- 15- King, M. The Development of Some intention concepts in young children, *Child Development*, 42, 1971.
- 16- Hebble, P.W. The Development of Elementary School Children's Judgment of Intent, *Child Development*, 42, 1971.
- 17- Karniol, R. Children's Use of Intention Cues in Evaluating Behavior, *Psychological Bulletin*, Vol. 85, No: 1, 1978.
- 18- Salili, F.; Maehr, M.L.; Gillmore, G. Achievement and Morality: A Cross-Cultural Analysis of Causal Attribution and Evaluation, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 33, No: 3, 1976.
- 19- Surber, C.F. Developmental Processes in Social Inference: Averaging of Intentions and Consequences in moral Judgment, *Developmental Psychology*, Vol.13, No. 6, 1977.

- 20- Armsby, R.E. A reexamination of the development of moral judgments in children, *Child Development*, 42, 1971.
- 21- Keasey, C.B. Young Children's Attribution of Intentionality to Themselves and Others, *Child Development*, 48, 1977.
- 22- Rothman, G.R. The Influence of Moral Reasoning on Behavioral Choices, *Child Development*, 47, 1976.
- 23- Haan, N.; Langer, J.; Kohlberg, L. Family Patterns of Moral Reasoning, *Child Development*, 47, 1976.
- 24- Hoffman, M.L. Identification and conscience development, *Child Development*, 42, 1971.
- 25- Hoffman, M.L.; Salzstein, H.D. Parent Discipline and The Child's Moral Development, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.5, No.1, 1967.
- 26- Bandura, A.; McDonald, F.J. Influence of social reinforcement and the behavior of models in shaping children's moral judgments, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, Vol. 67, No. 3, 1963.

- 27- Bandura, A. Social Learning and Moral Judgments,
Journal of Personality and Social
Psychology, Vol. 11, No.3, 1969.
- 28- Cowan, P.A.; Langer, J.; Heavenrich, J.; Nathanson, M.
Social Learning and Piaget's Cognitive
Theory of Moral Development, Journal of
Personality and Social Psychology, Vol.11,
No. 3, 1969.
- 29- Hoffman, M.L. Sex Differences in Moral Internalization
and Values, Journal of Personality and
Social Psychology, Vol.32, No.4, 1975.
- 30- Klass, E.T. Psychological Effects of Immoral Actions:
The Experimental Evidence, Psychological
Bulletin, Vol.85, No.4, 1978.
- 31- Henshel, A. The Relationship between values and
behavior: A Developmental Hypothesis,
Child Development, 42, 1971.
- 32- Hetherington, E.M.; Parke; R.D. Child Psychology,
A Contemporary viewpoint, Mc Graw-Hill
Book Comp., Virginia, 1965.

EK-I

ÖYKÜLER

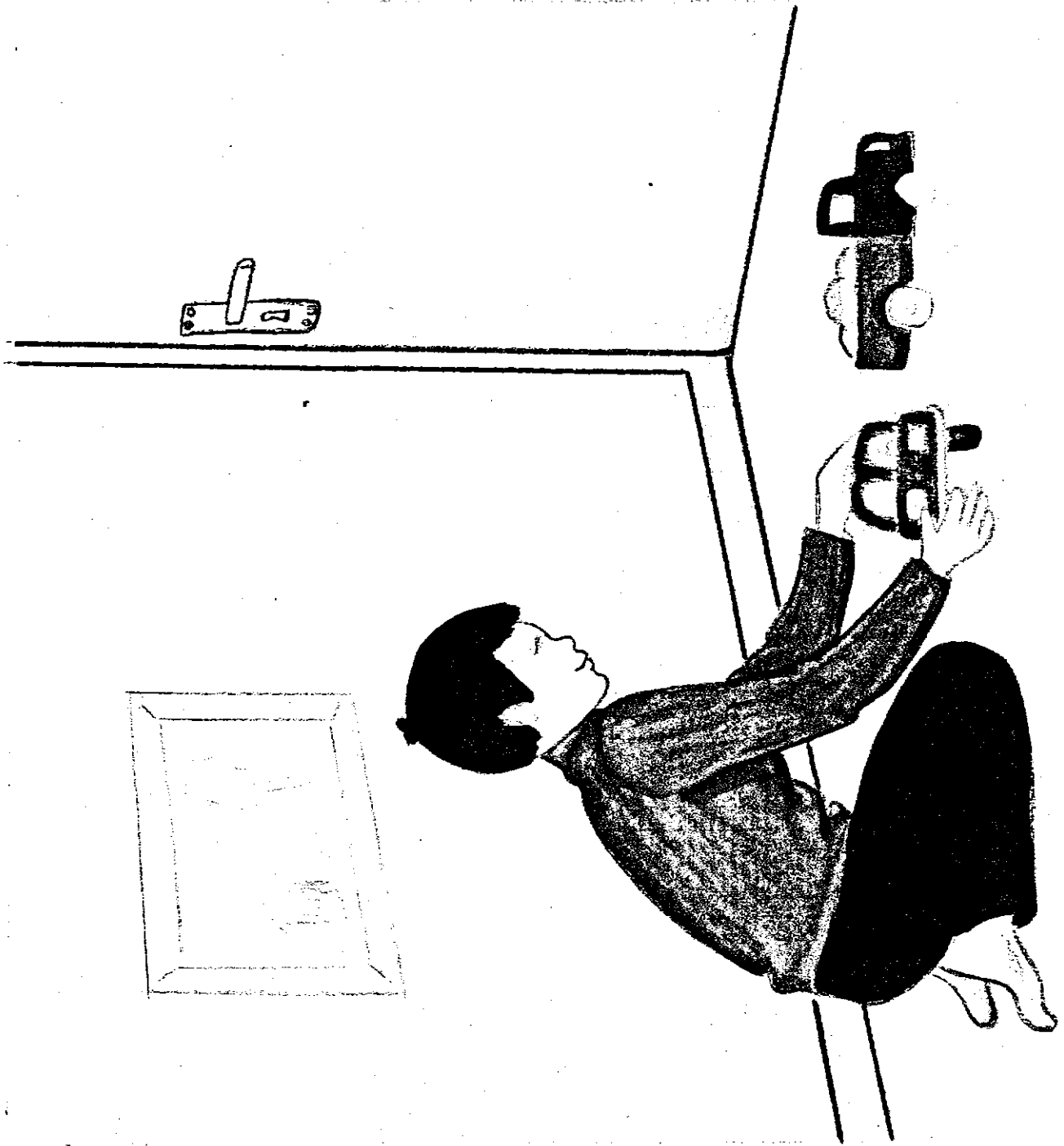
SAKARLIK İLE İLGİLİ KASITSIZ DAVRANIŞ-ÇOK ZARAR VE
KASITLI DAVRANIŞ-AZ ZARAR İÇEREN İLK ÖYKÜ ÇİFTİ

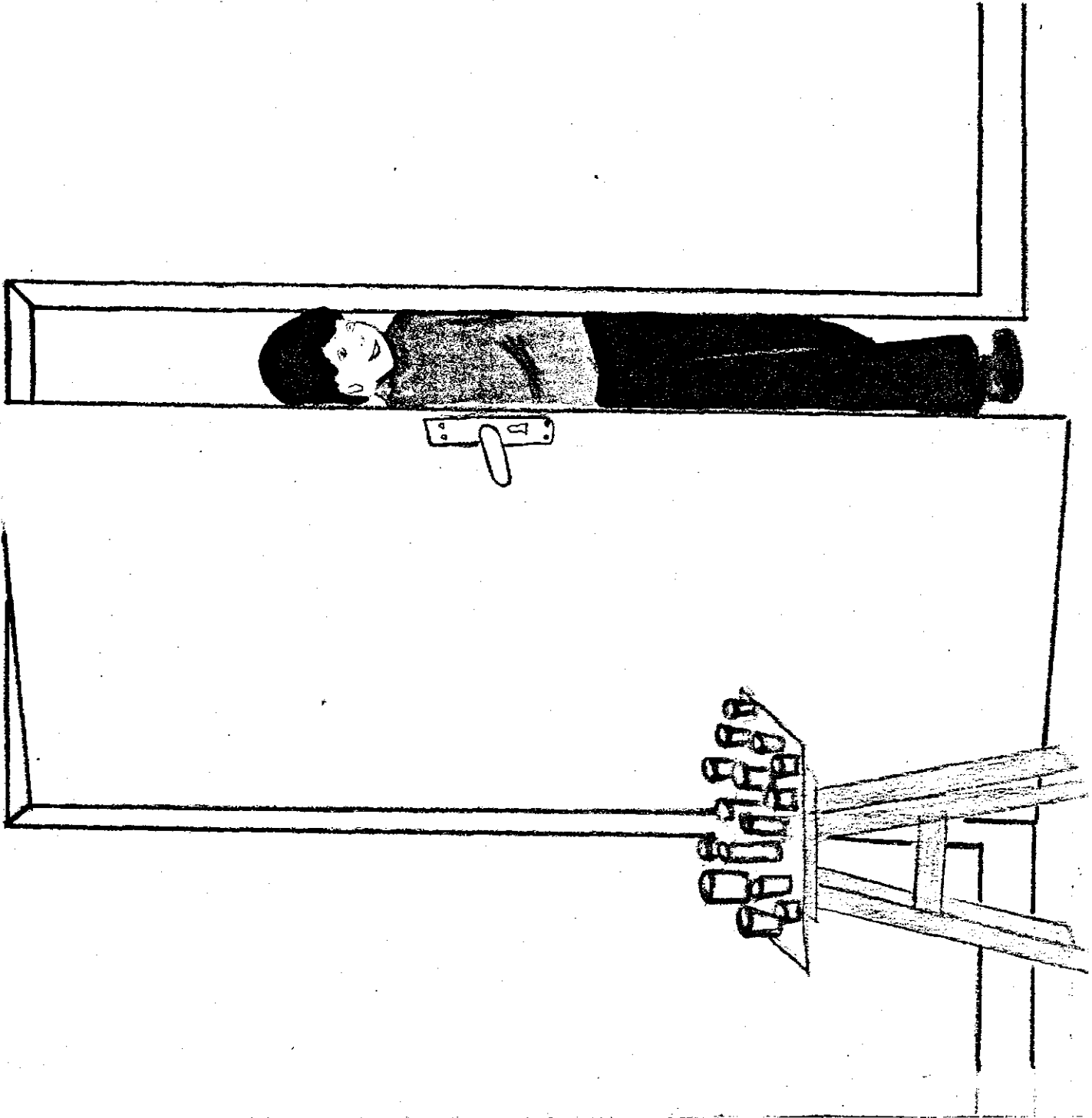
I-A. Ali, odasında oyun oynuyordu. Annesi onu yemeğe çağırdı. Ali, yemek odasına gitti. Fakat, annesi kapının arkasına bir sandalye, sandalyenin üzerine de içinde onbeş adet bardak bulunan bir tepsi koymuştu. Ali, bütün bunların kapının arkasında olduğunu bilmiyordu. Kapıyı açtı, kapı tepsiye çarptı ve onbeş bardak gürültü ile devrildi, hepsi kırıldı.

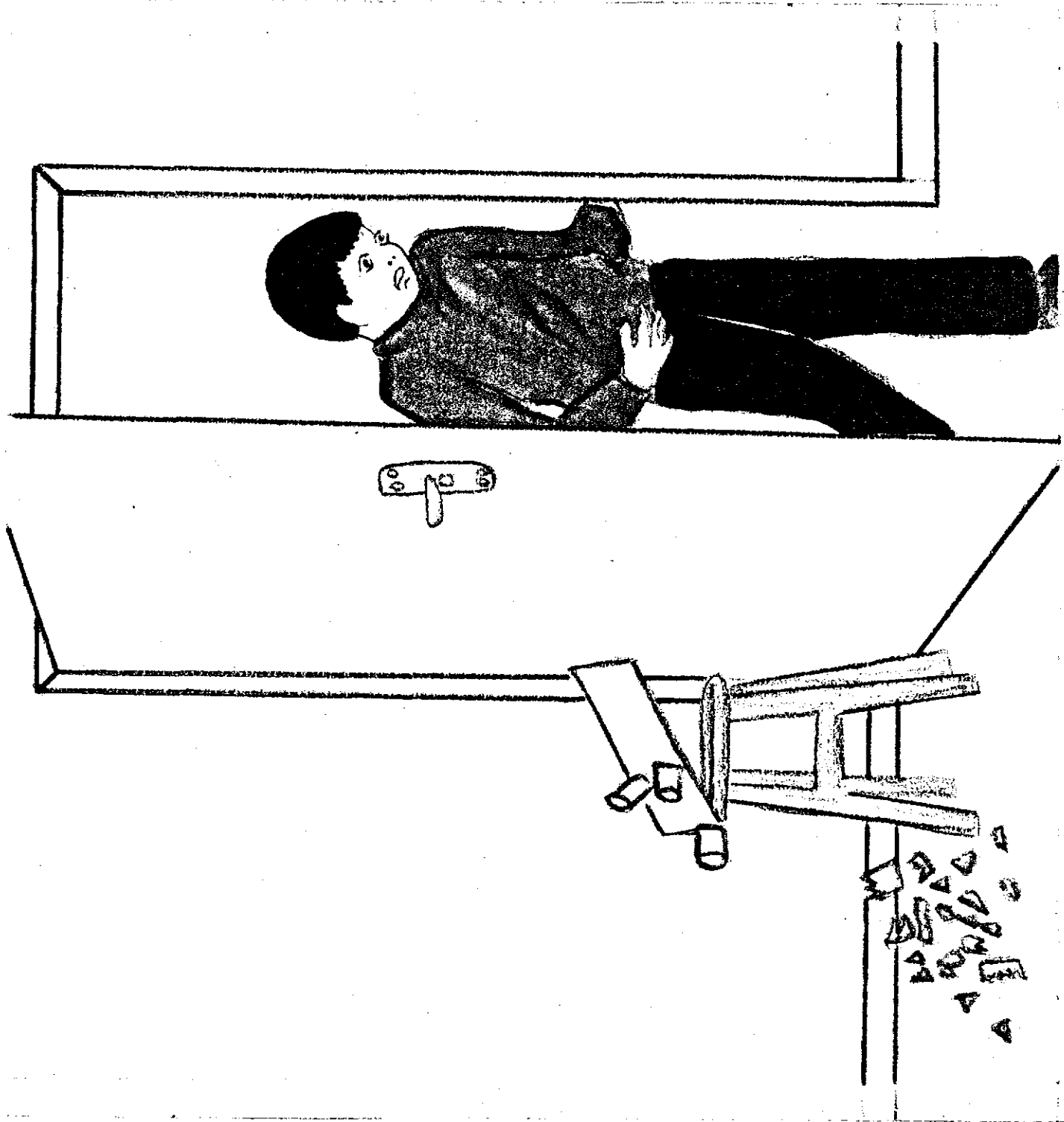
I-B. Ahmet'in annesi gezmeye gitti. Ahmet'in canı reçel yemek istedi ve bir sandalyenin üzerine çıkarak rafa uzandı. Fakat reçel çok yüksekte olduğundan, uzanıp alamadı. Bu sırada kolu bir bardağa takıldı ve bardak düşüp kırıldı.

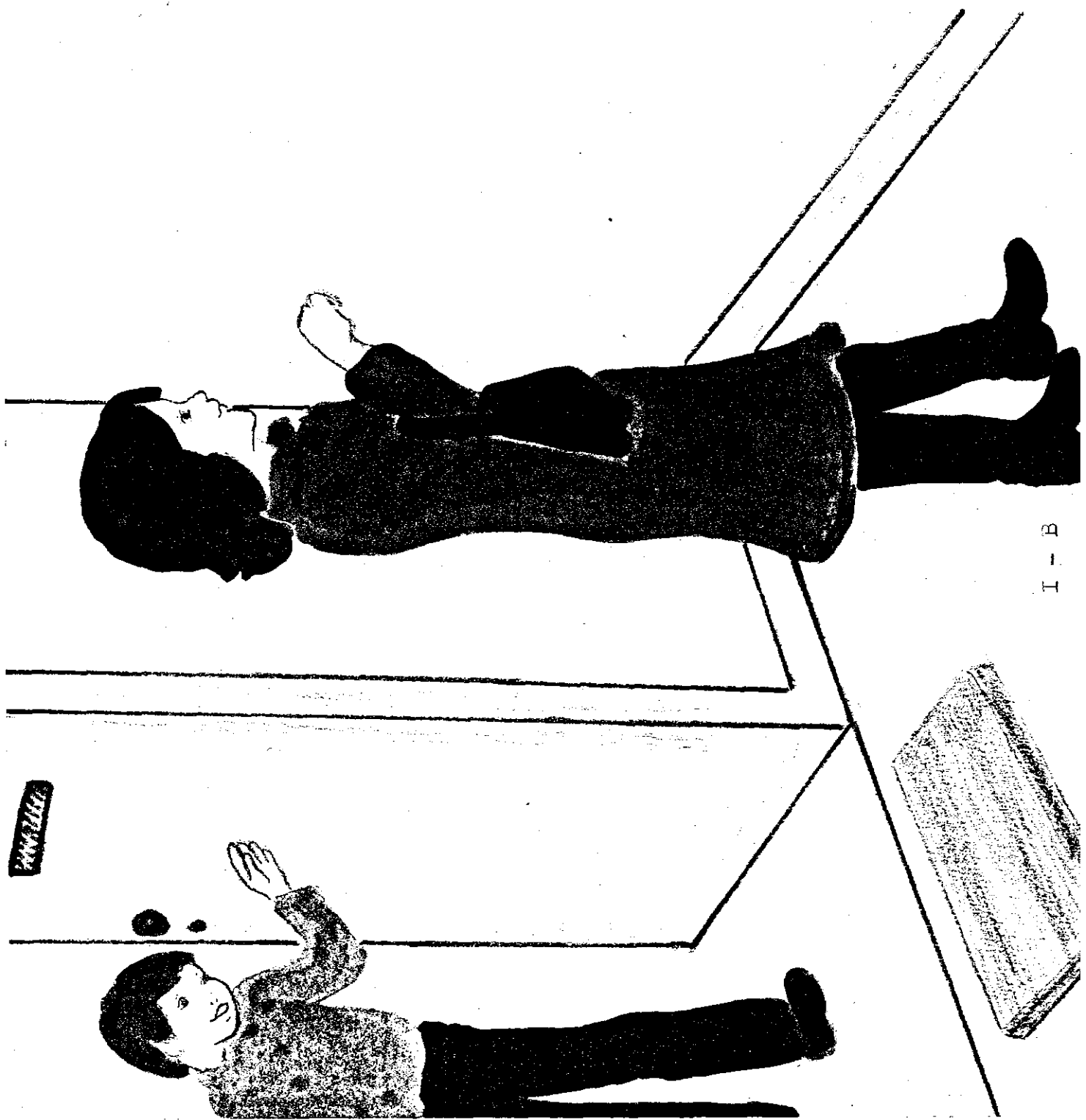
Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

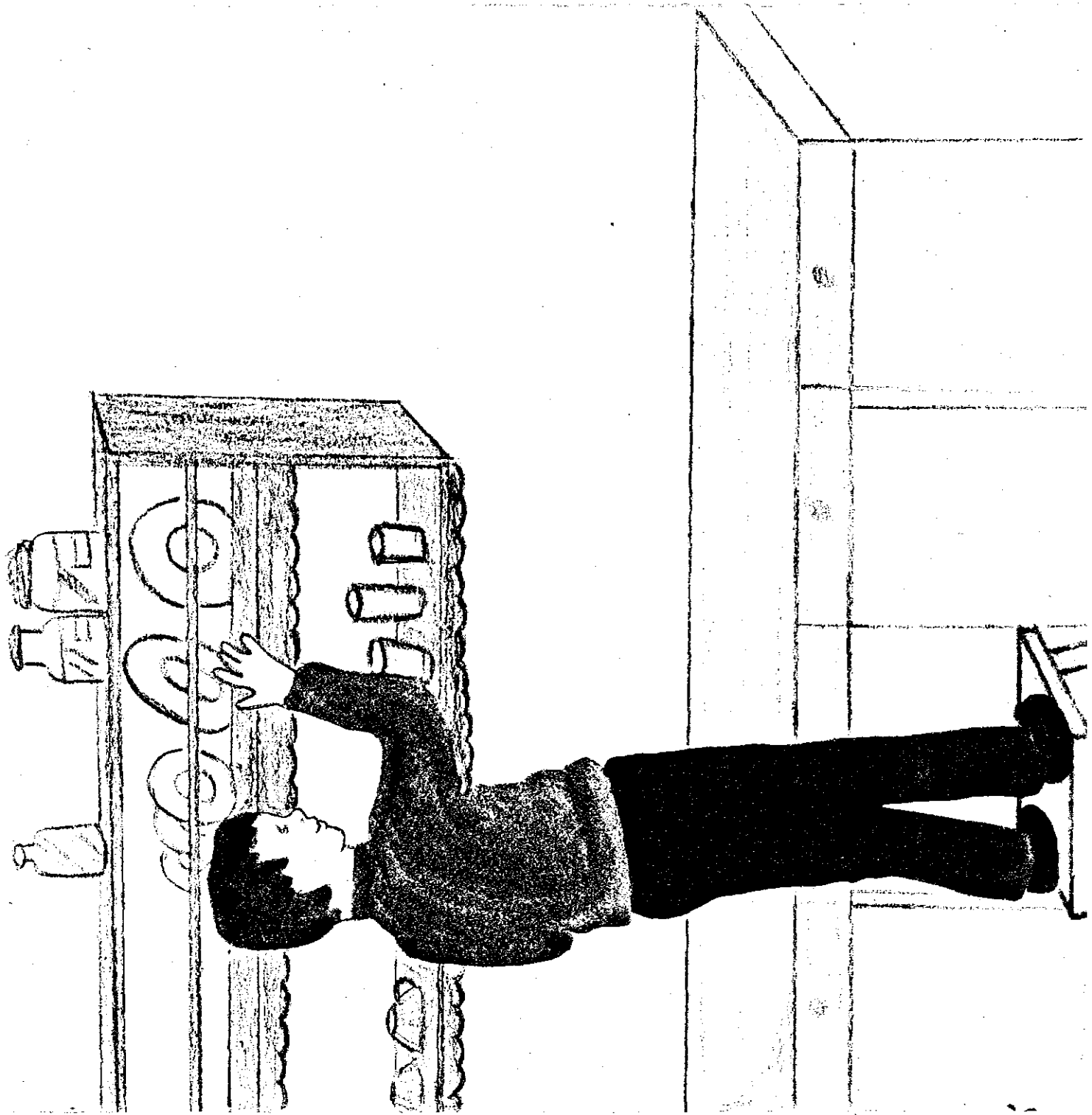

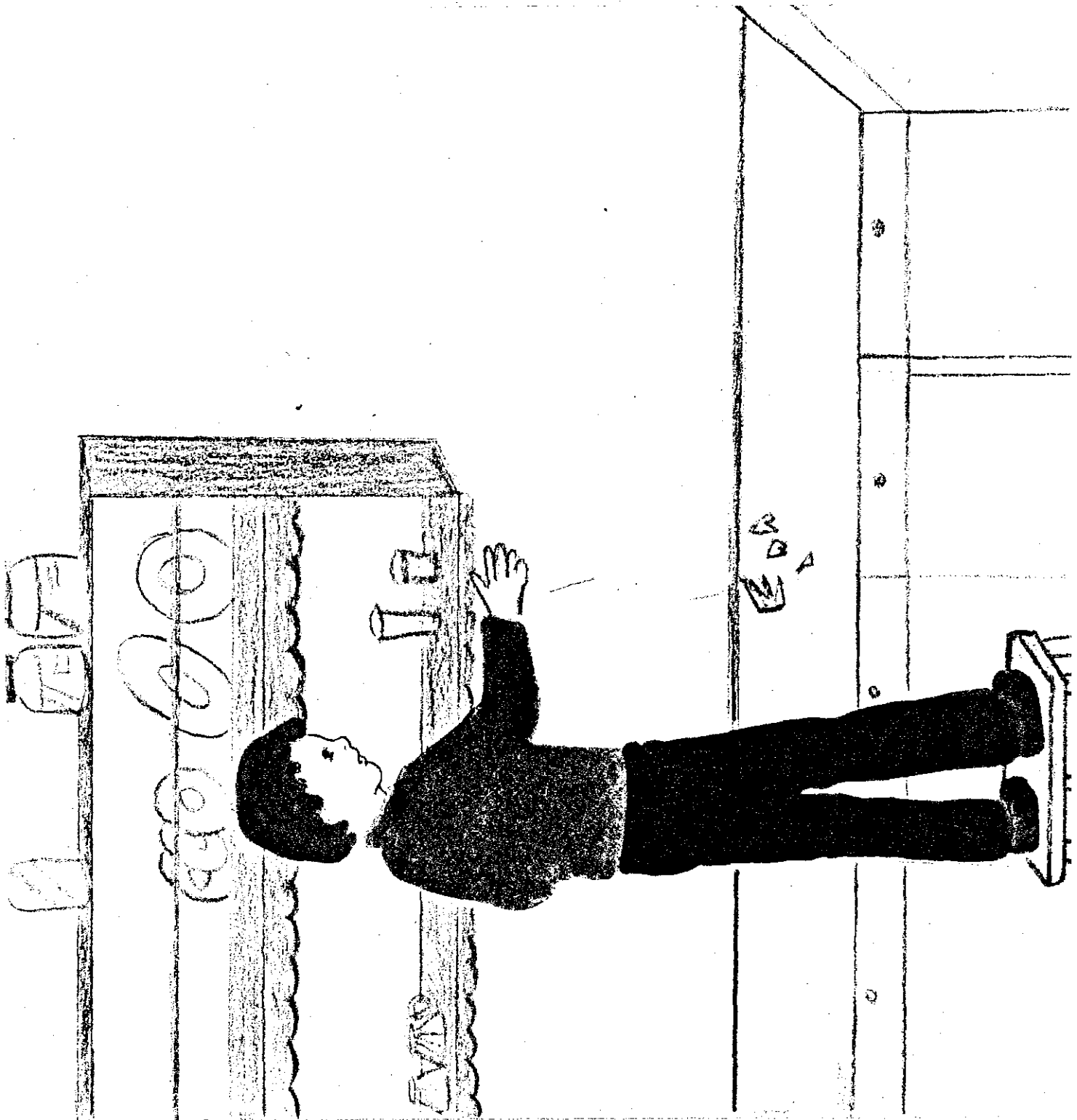

I - B

STYLING

SAKARLIK İLE İLGİLİ KASITSIZ DAVRANIŞ-ÇOK ZARAR VE
KASITLI DAVRANIŞ-AZ ZARAR İÇEREN İKİNCİ ÖYKÜ ÇİFTİ

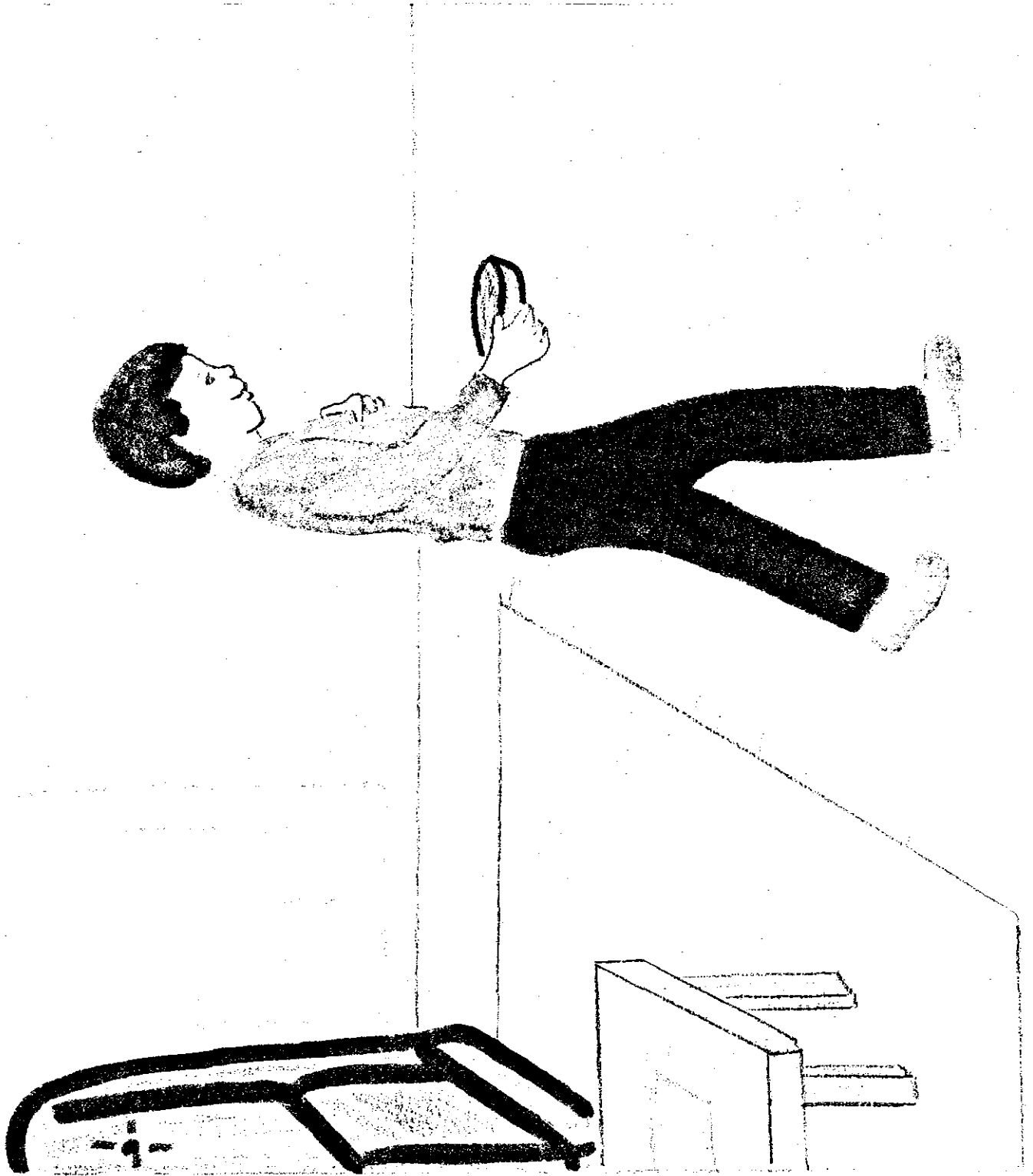
II-A. Murat'ın babası işe gitmişti. Murat babasının sigara kültablasının çok kirli olduğunu gördü, temizlerse babasının çok memnun olacağını düşündü. Kültablasını aldı, çöpe dökmek için mutfağa götürdü, ama kültablası elinden düştü ve paramparça oldu.

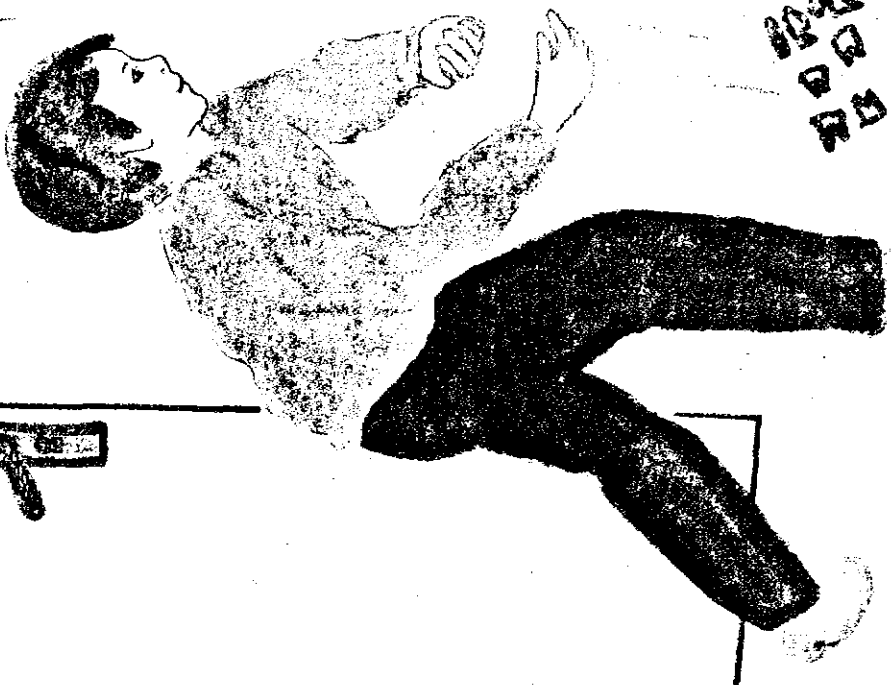
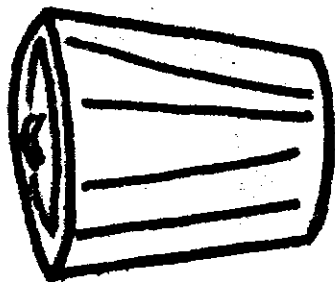
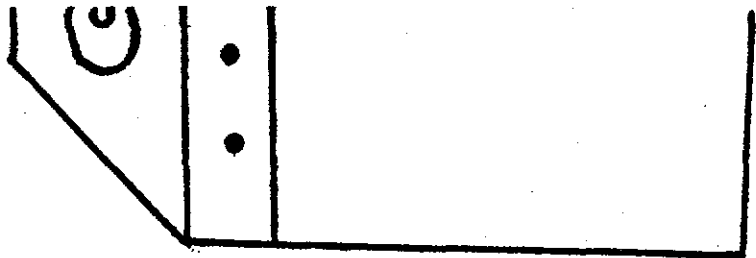
II-B. Babası işe gittikten sonra, Serdar babasının sigara kültablası ile oynamanın çok eğlenceli olacağını düşündü. Oynarken kültablasını yere düşürdü ve bir parçası kırıldı.

Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

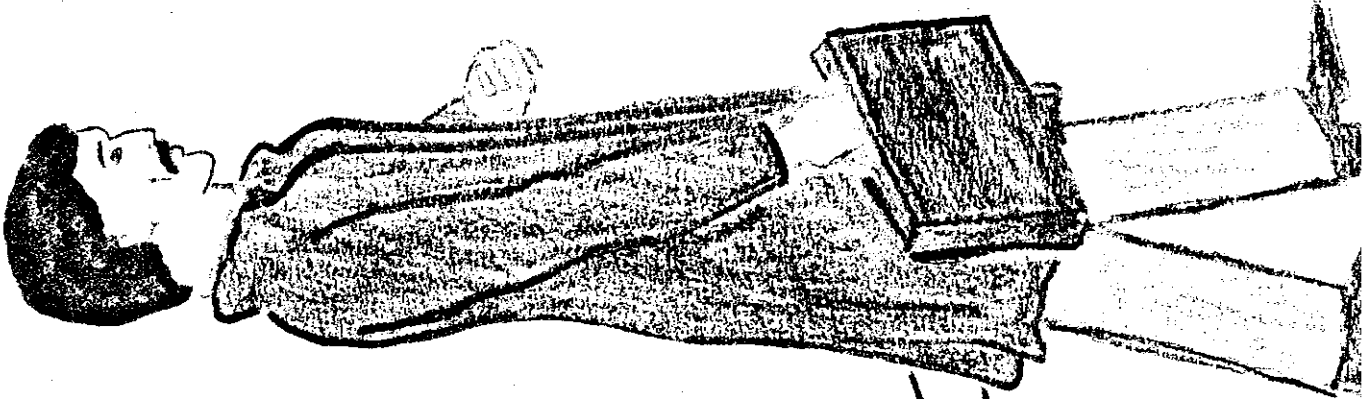

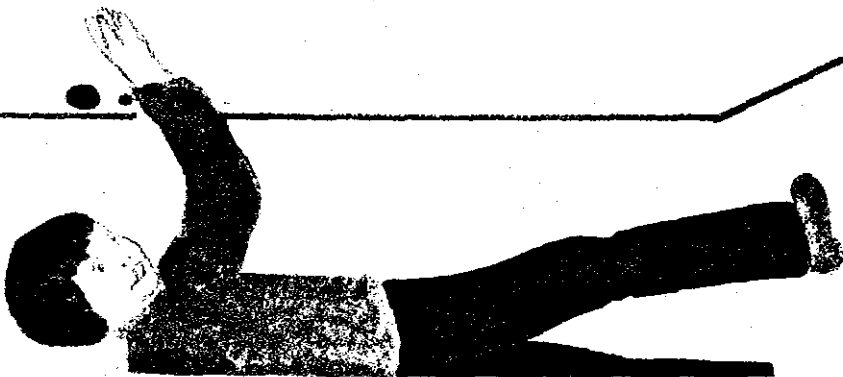

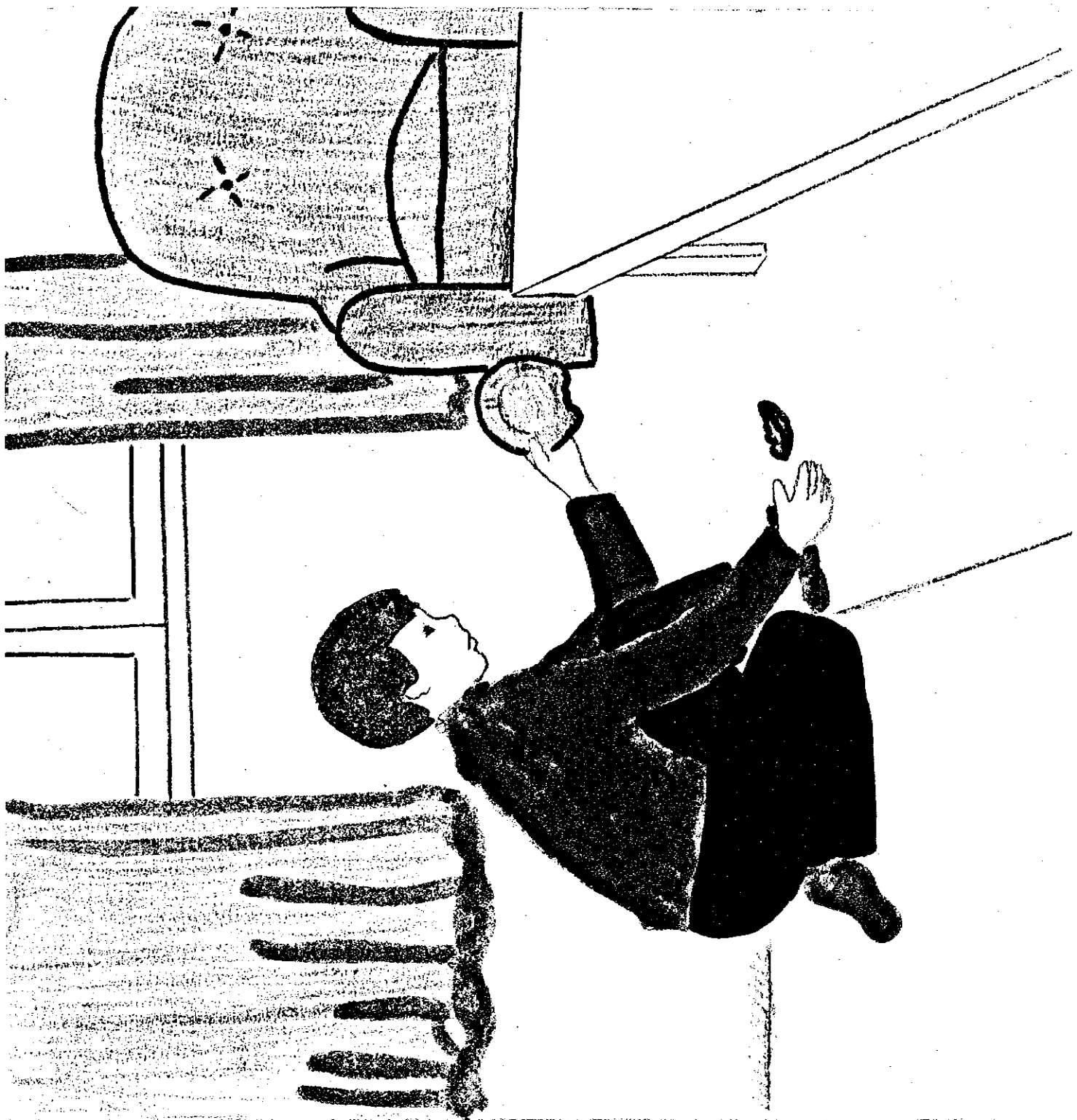
100
100
100

II - B

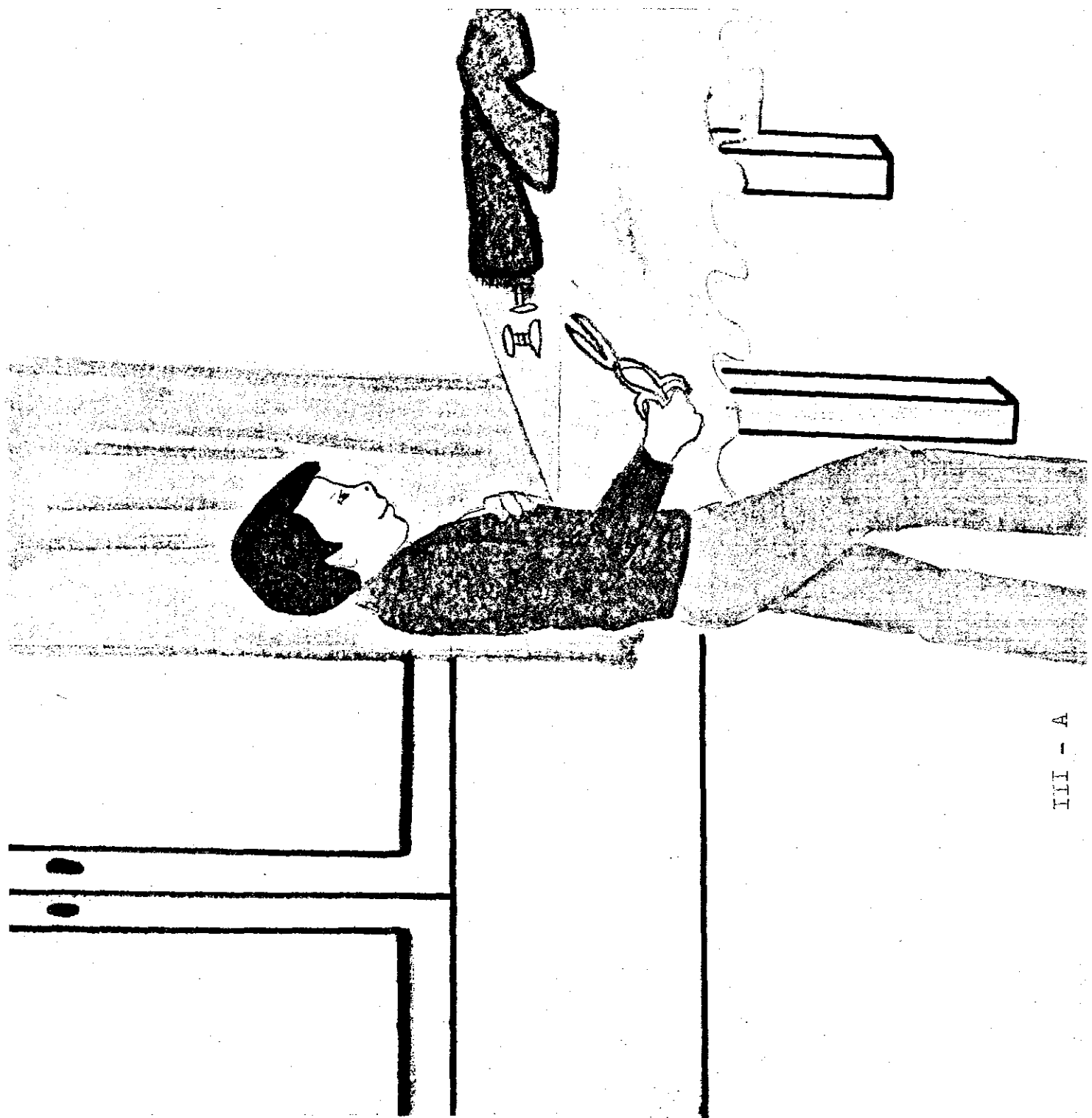
SAKARLIK İLE İLGİLİ KASITSIZ DAVRANIŞ-ÇOK ZARAR VE
KASITLI DAVRANIŞ-AZ ZARAR İÇEREN ÜÇÜNCÜ ÖYKÜ ÇİFTİ

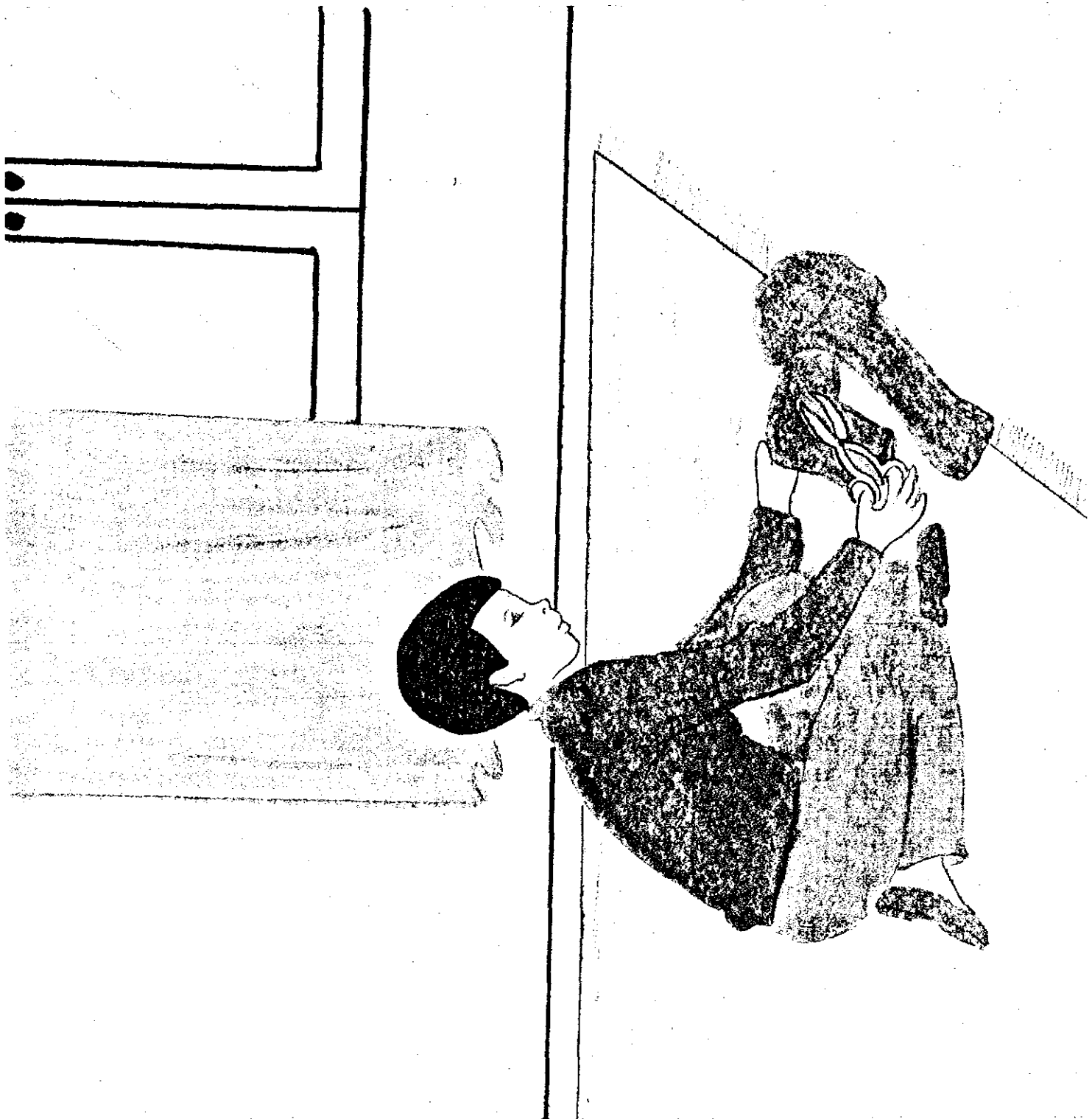
III-A. Tunç'a annesi pantolon dikiyordu. Tunç, annesinin dikişine yardımcı olarak ona hoş bir sürpriz yapmak istedi. Fakat, makası düzgün olarak tutmayı bilmiyordu. Annesinin dikişine yardım etmeye çalışırken, kendi pantolonunda kocaman bir delik yaptı.

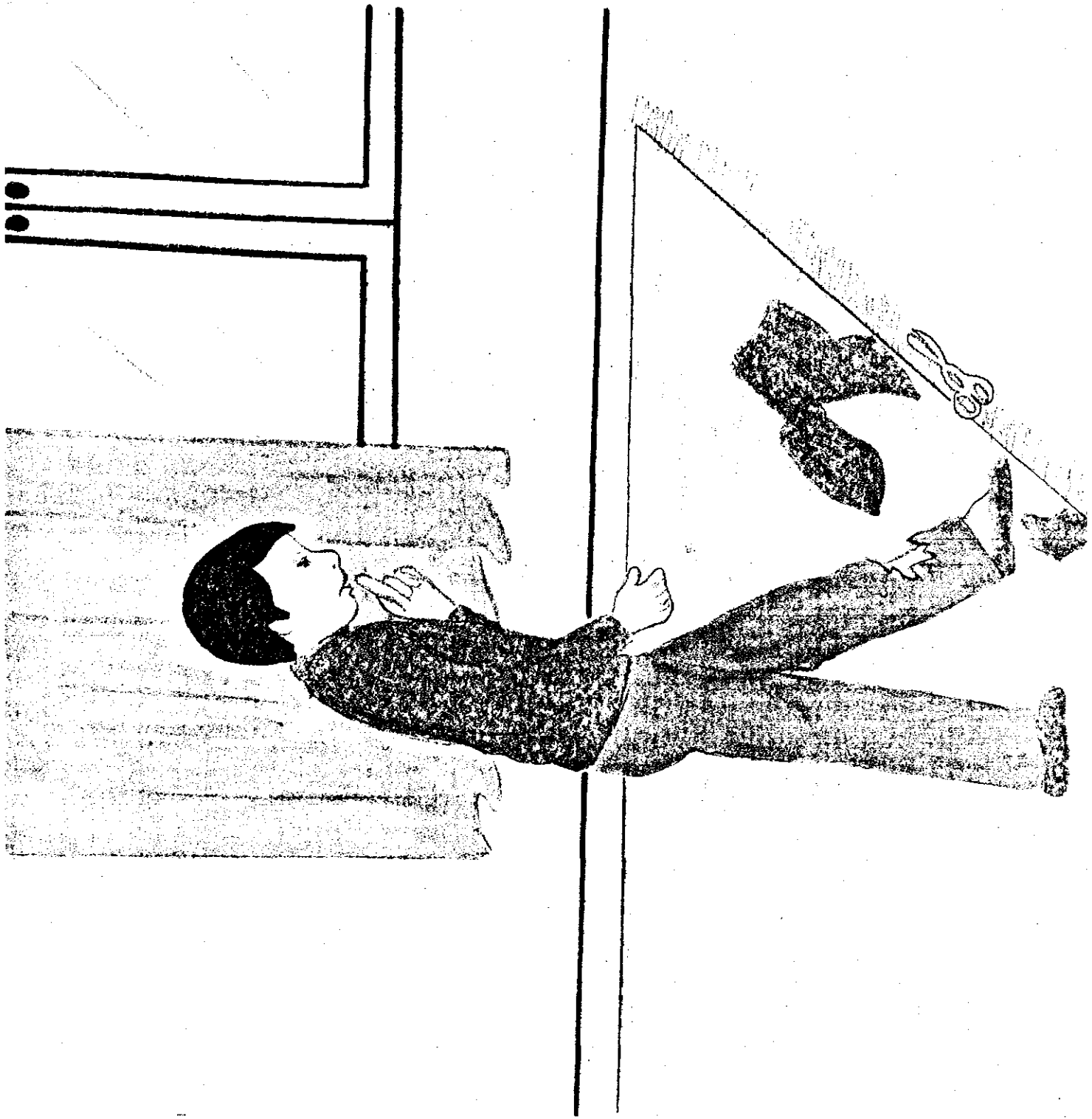
III-B. Hasan, annesi dışarı çıktığında onun makasını alarak oynamak istedi. Ama, makası düzgün olarak tutmayı bilmediğinden kendi pantolonunda küçük bir delik yaptı.

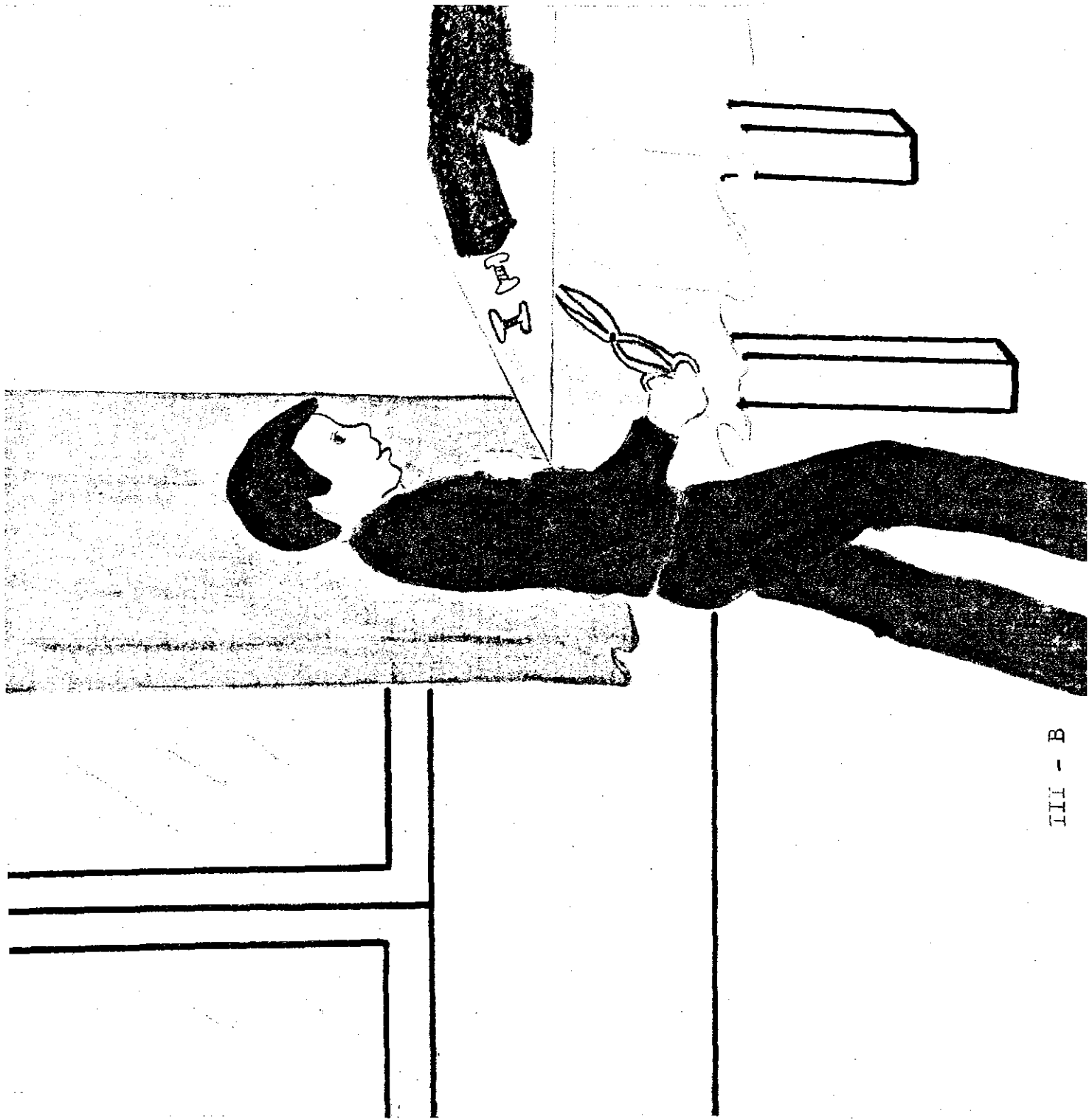
Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

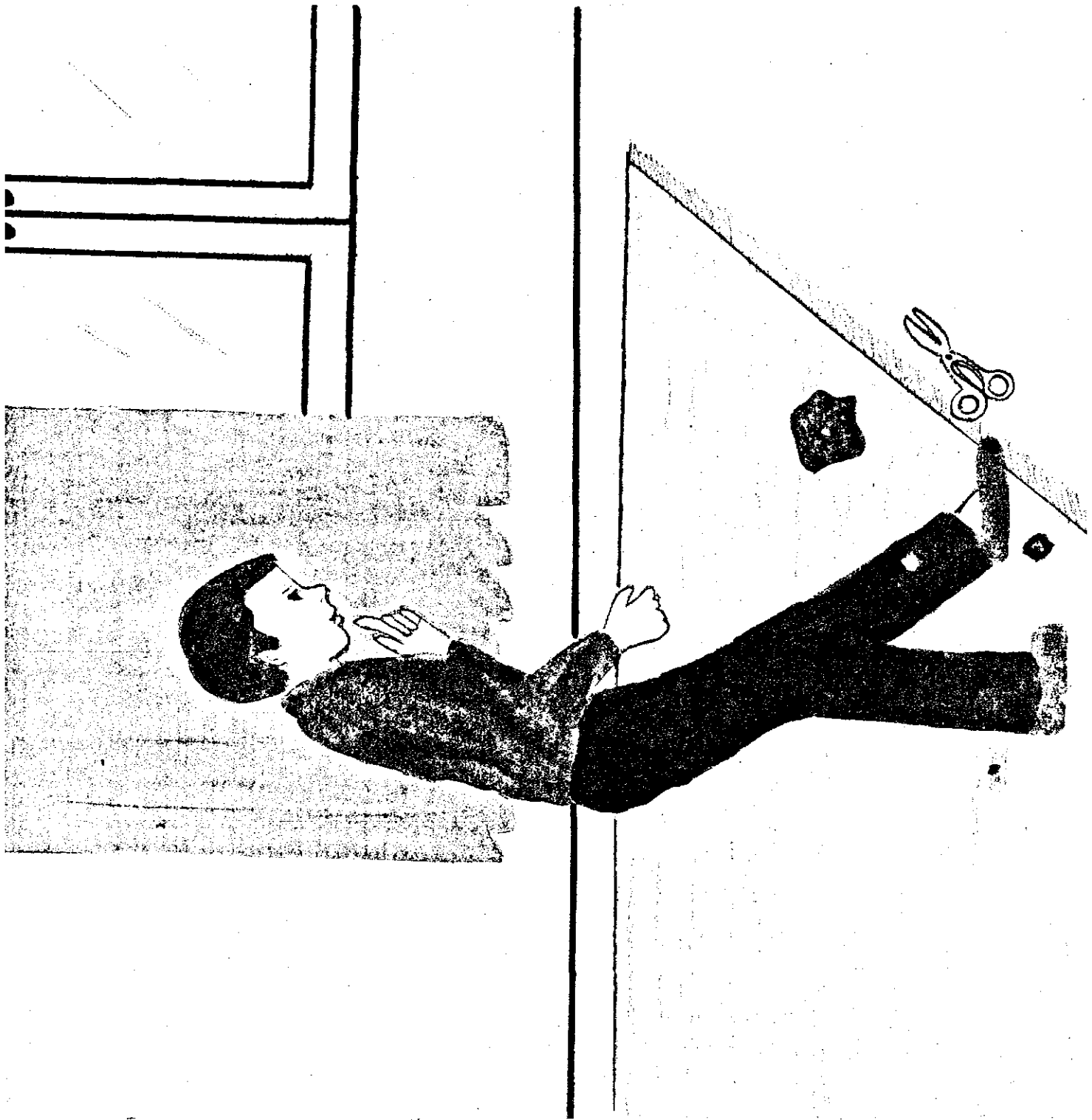

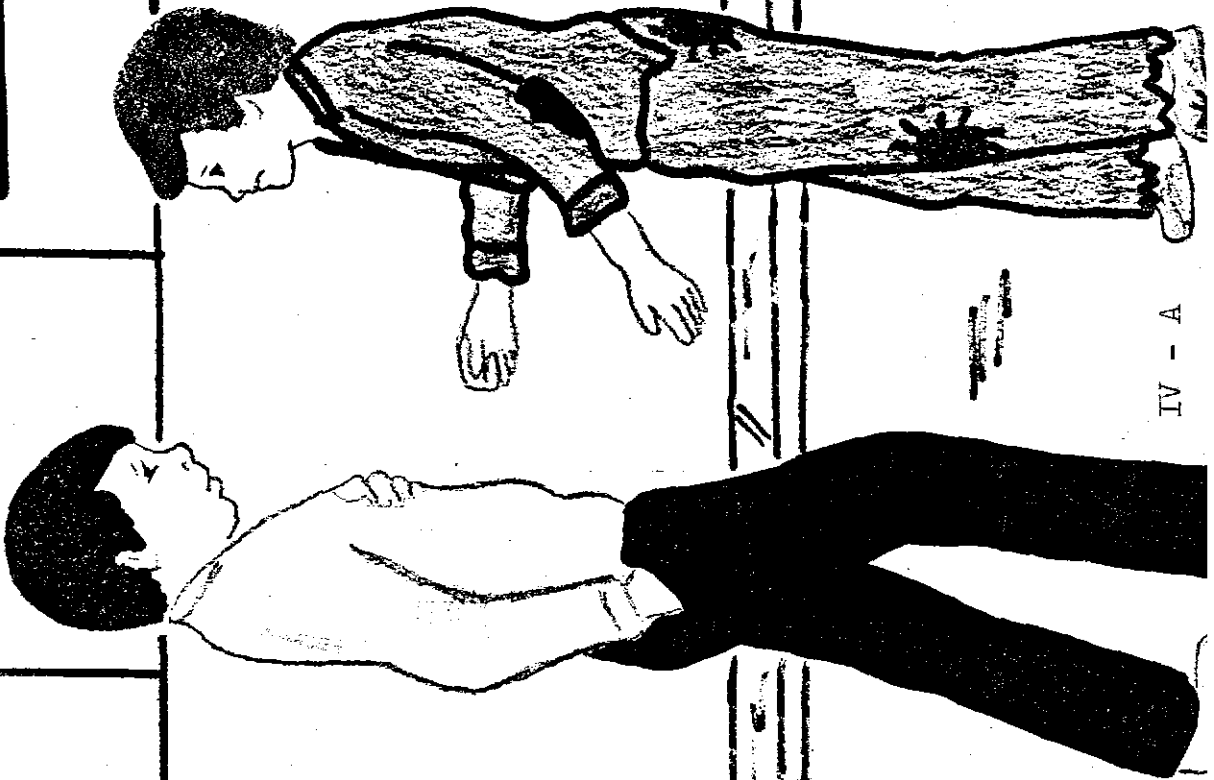
ÇALMA İLE İLGİLİ İYİ NİYETLİ HIRSIZLIK VE
BENCİL NİYETLİ HIRSIZLIK İÇEREN DÖRDÜNCÜ ÖYKÜ ÇİFTİ

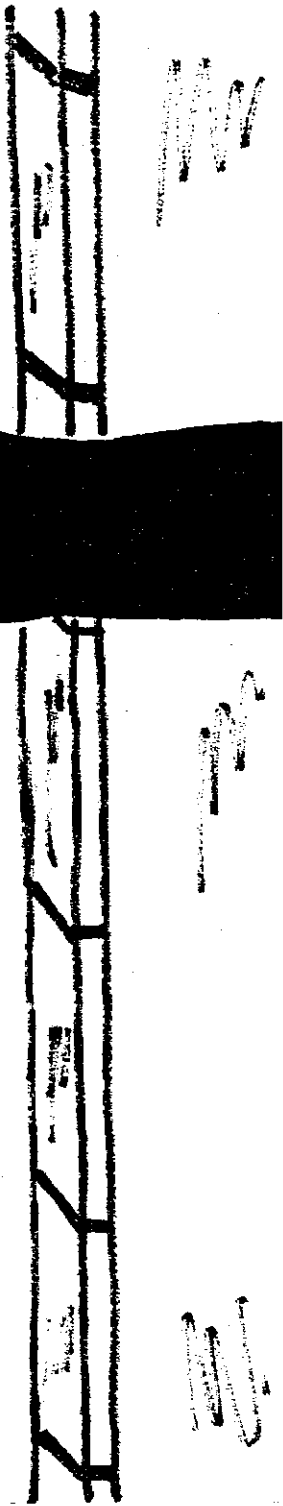
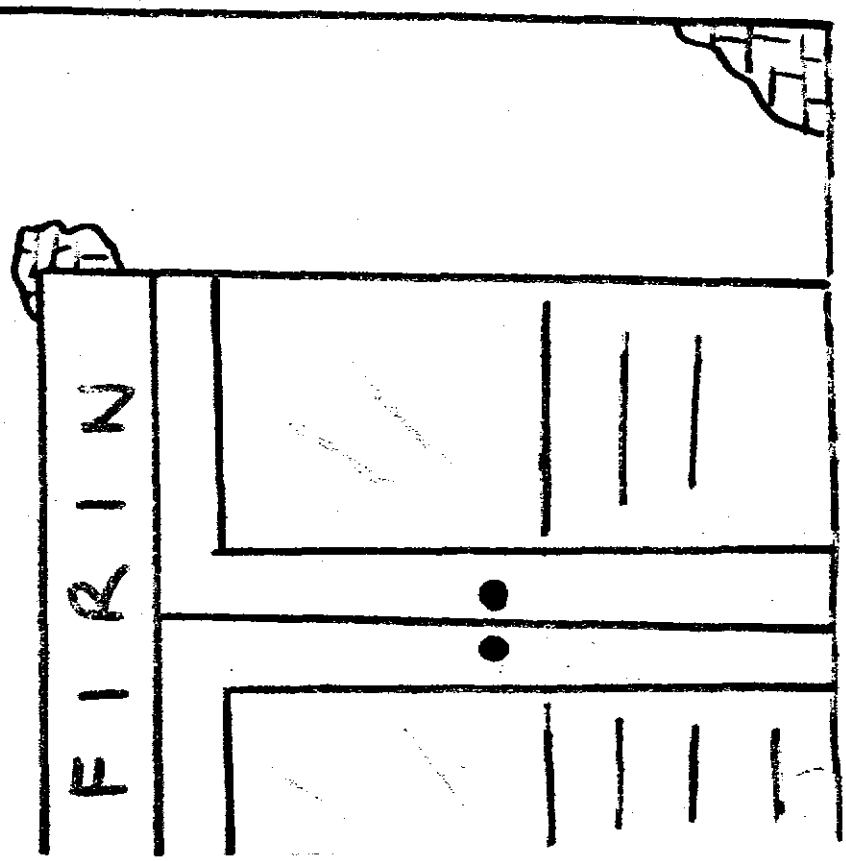
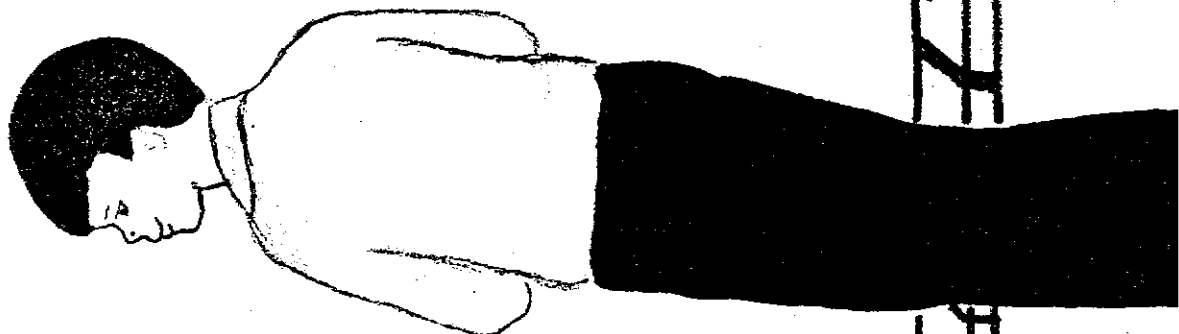
IV-A. Mustafa, çok fakir olan bir arkadaşı ile karşılaştı. Arkadaşı ona akşama yiyecek hiçbirşeyi olmadığını, evde yiyecek bulunmadığını söyledi. Mustafa fırına gitti, parası olmadığından fırıncının arkasını dönmelerini bekledi ve bir adet ekmeği çaldı. Koşarak fırından çıktı ve ekmeği fakir arkadaşına verdi.

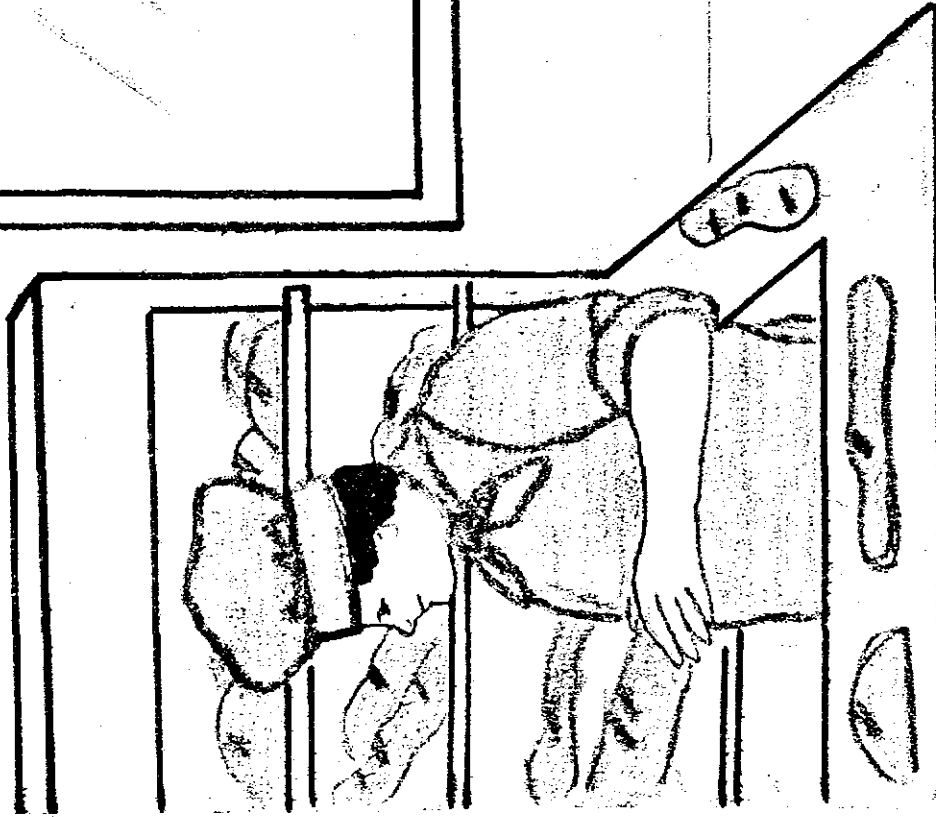
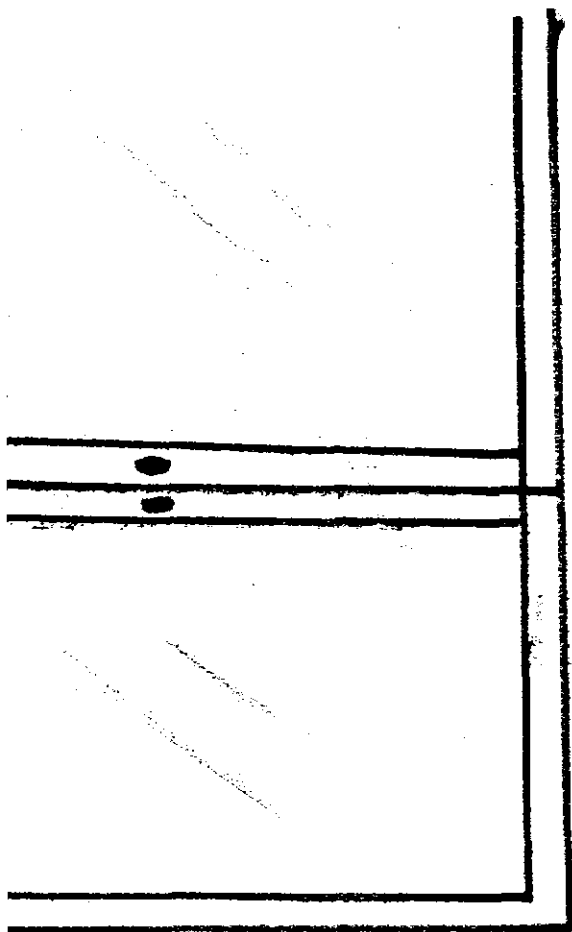
IV-B. Mehmet sokakta dolaşırken bir dükkâna girdi. Tezgâhın üzerinde güzel bir misket gördü ve bunun kendi misketlerinin arasında pek güzel duracağını düşündü. Tezgâhtar hanım arkasını dönünce misketi çaldı ve koşarak dükkândan çıktı.

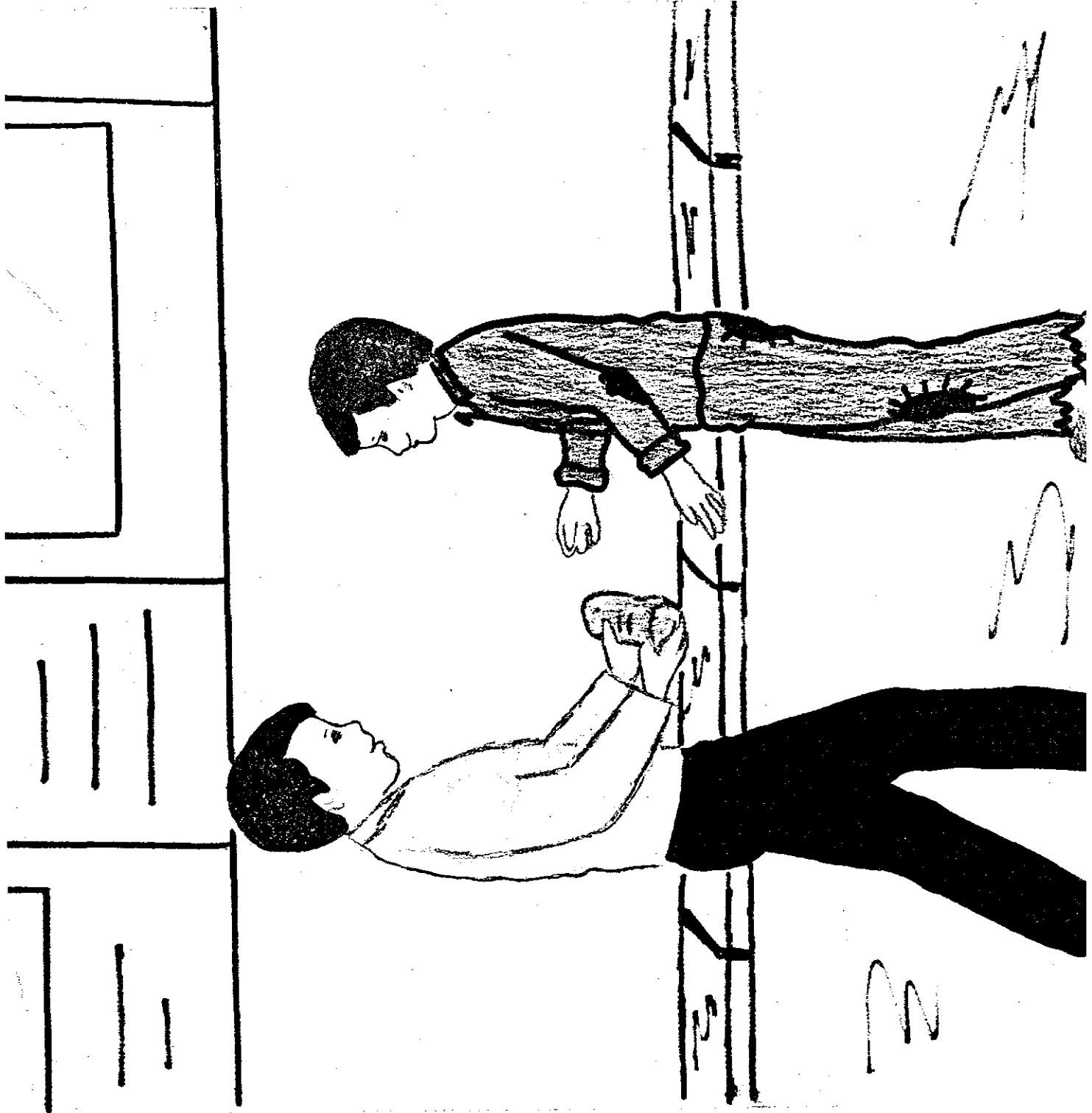
Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

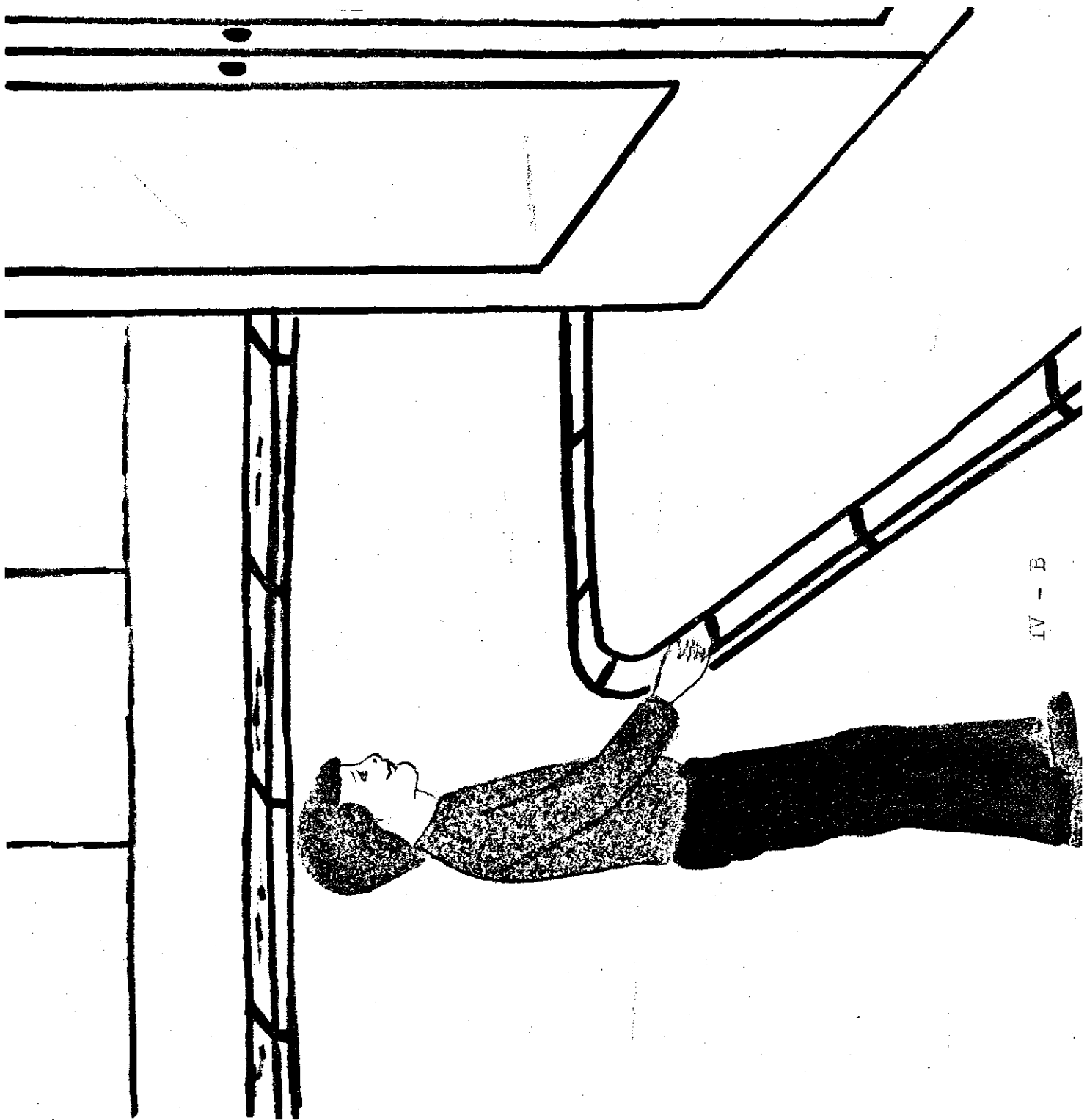
Neden?

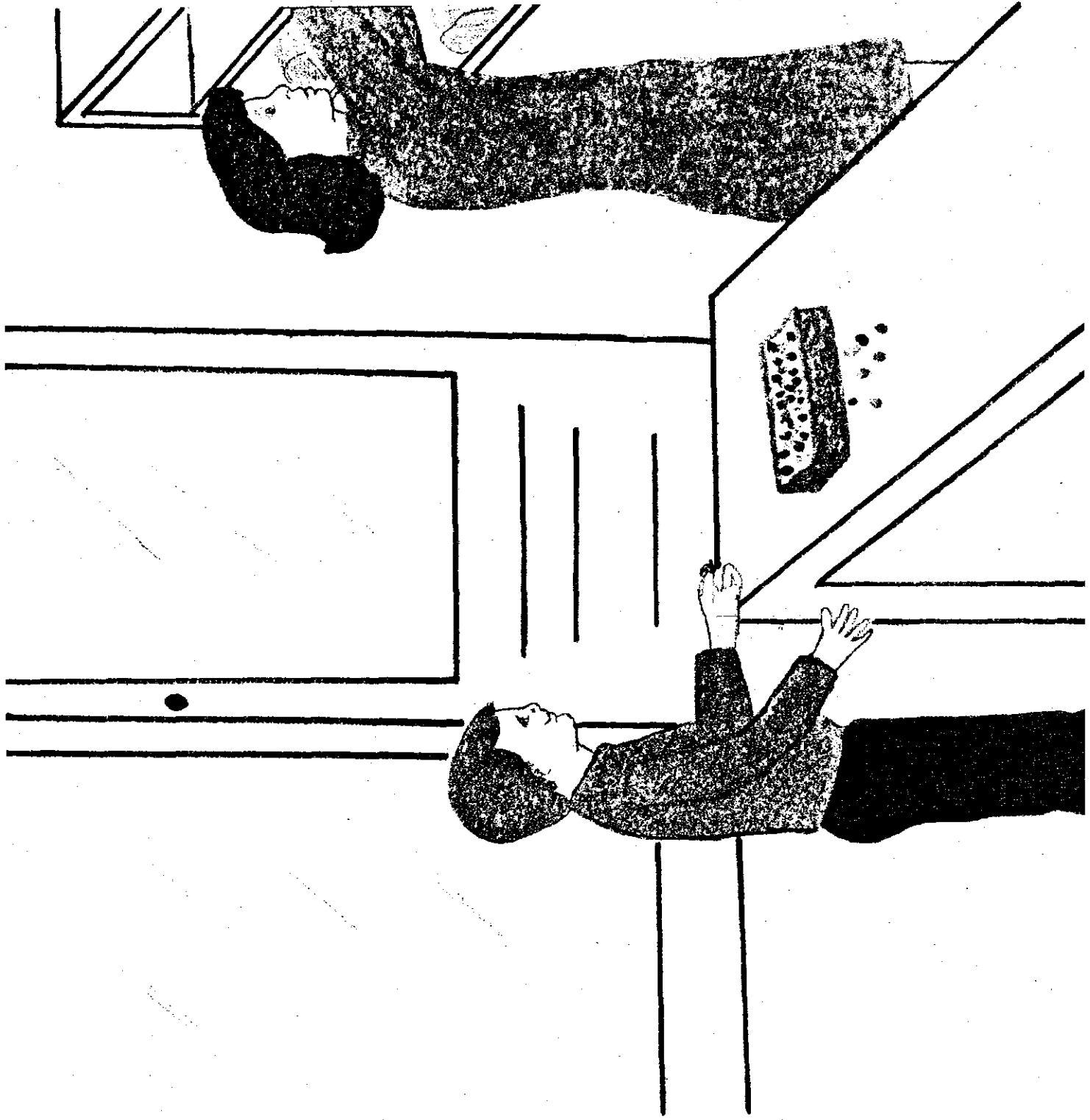

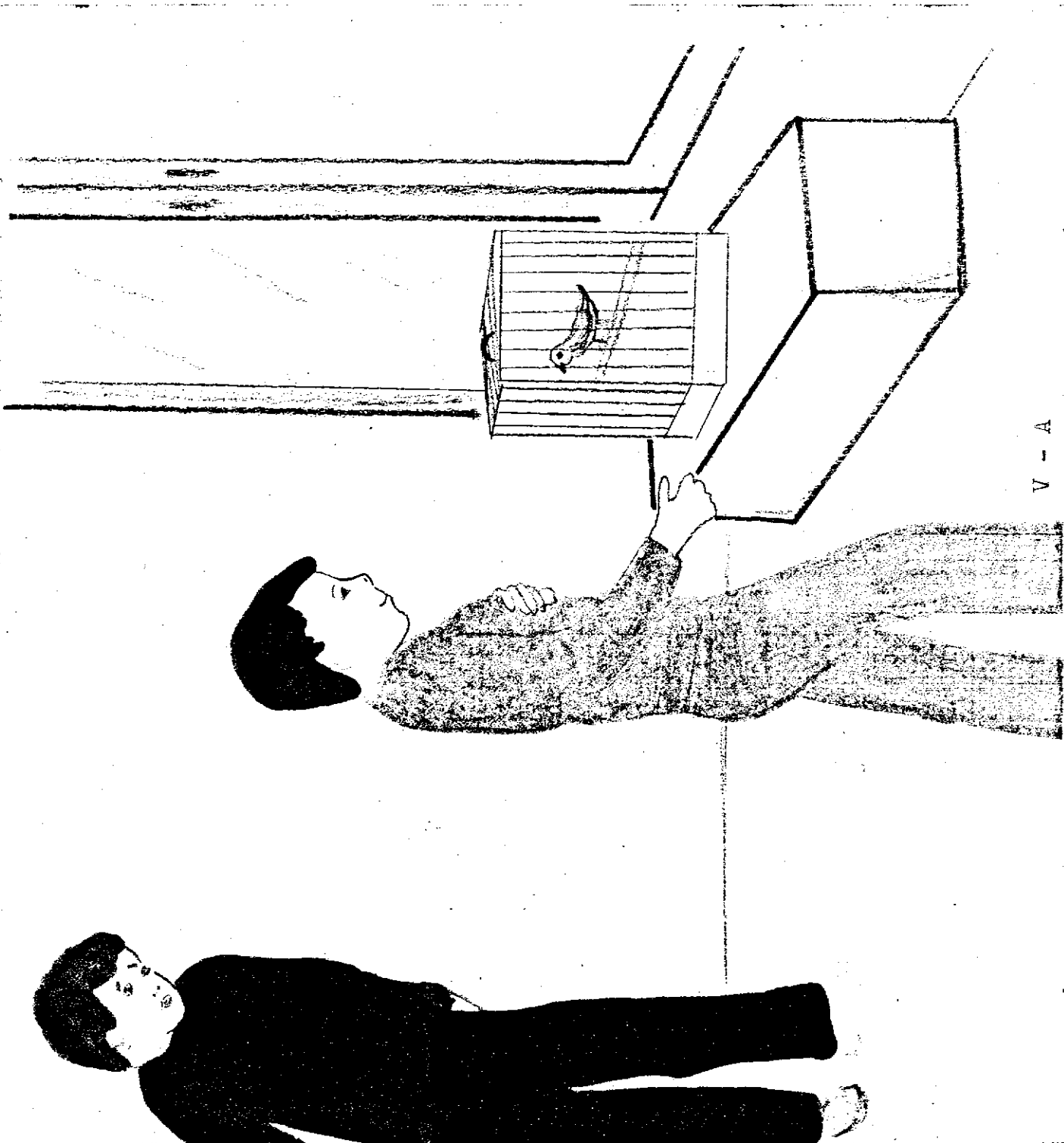
CALMA İLE İLGİLİ İYİ NİYETLİ HIRSIZLIK VE
BENCİL NİYETLİ HIRSIZLIK İÇEREN BEŞİNCİ ÖYKÜ ÇİFTİ

V-A. Yamaç'ın bir arkadaşı kafeste kuş besliyordu. Yamaç, kuşun kafeste çok mutsuz olduğunu düşünüyor ve arkadaşına onu bırakmasını söylüyordu. Ama, arkadaşı kuşu bırakmıyordu. Birgün Yamaç, arkadaşı yokken gitti, kuşu çaldı ve uçuşu için onu bıraktı. Kafesinde bir daha arkadaşı içine kuş koymasın diye, yatağının altına sakladı.

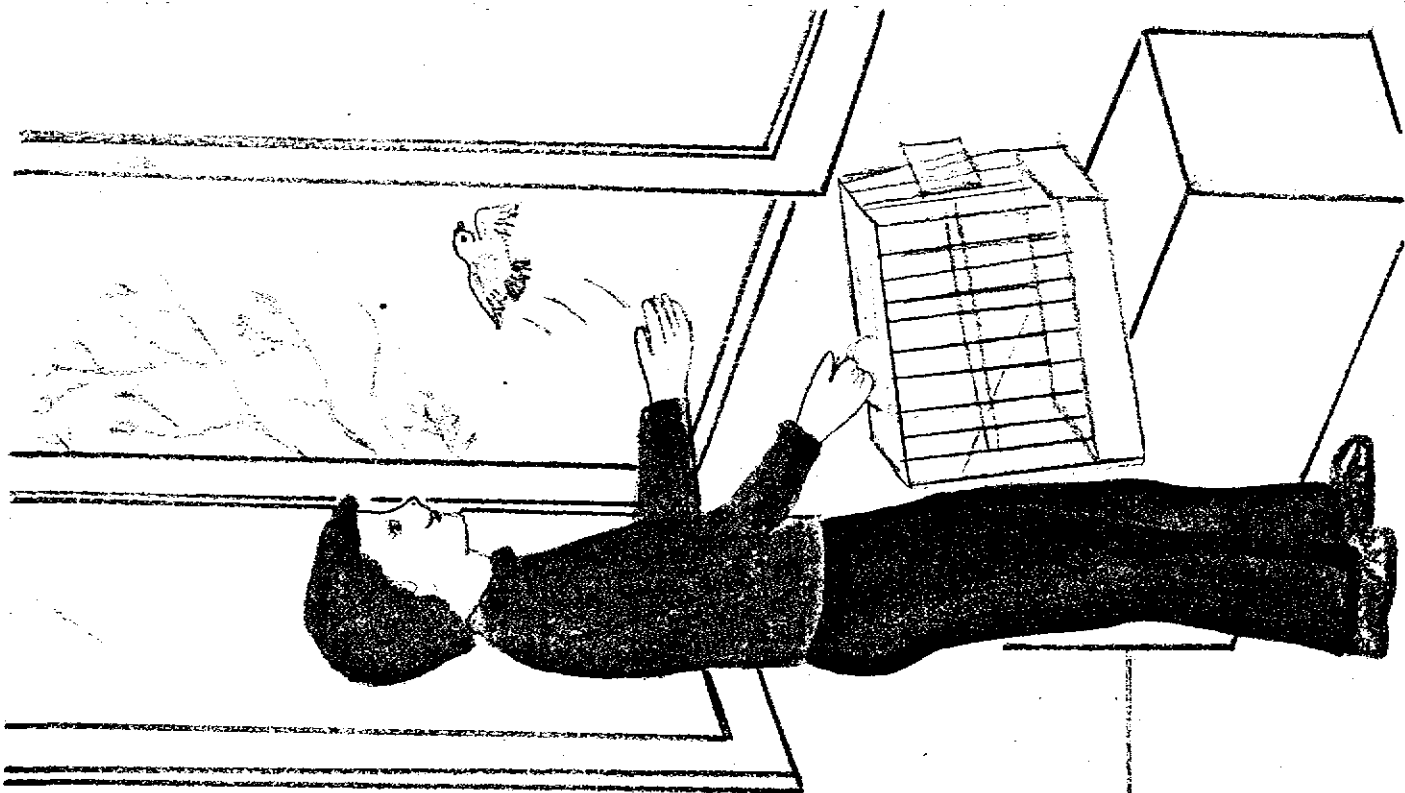
V-B. Can, birgün annesi evde yokken misafir şekerlerinden biraz çaldı, sakladı ve sonra gizlice yedi.

Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

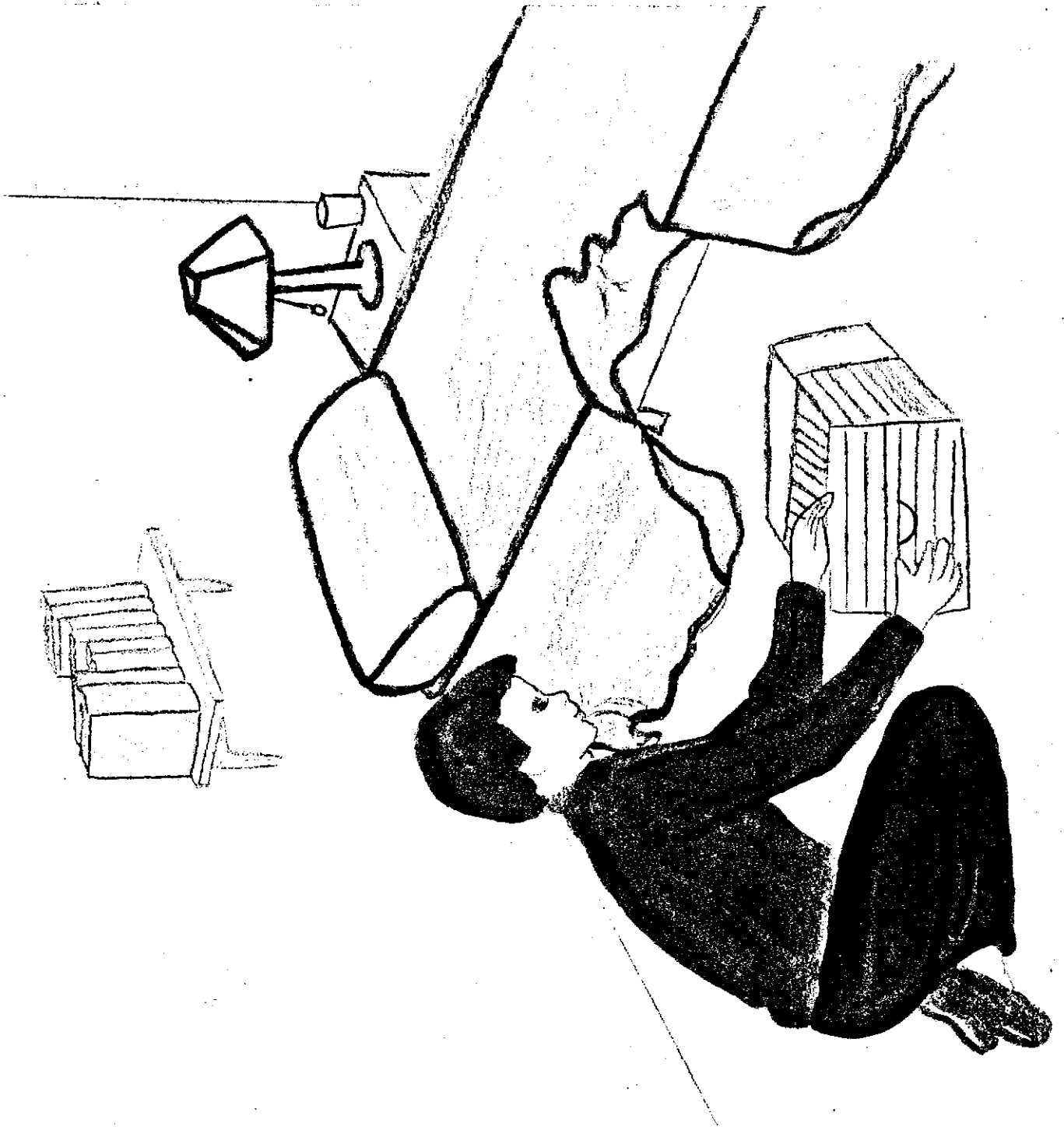
Neden?

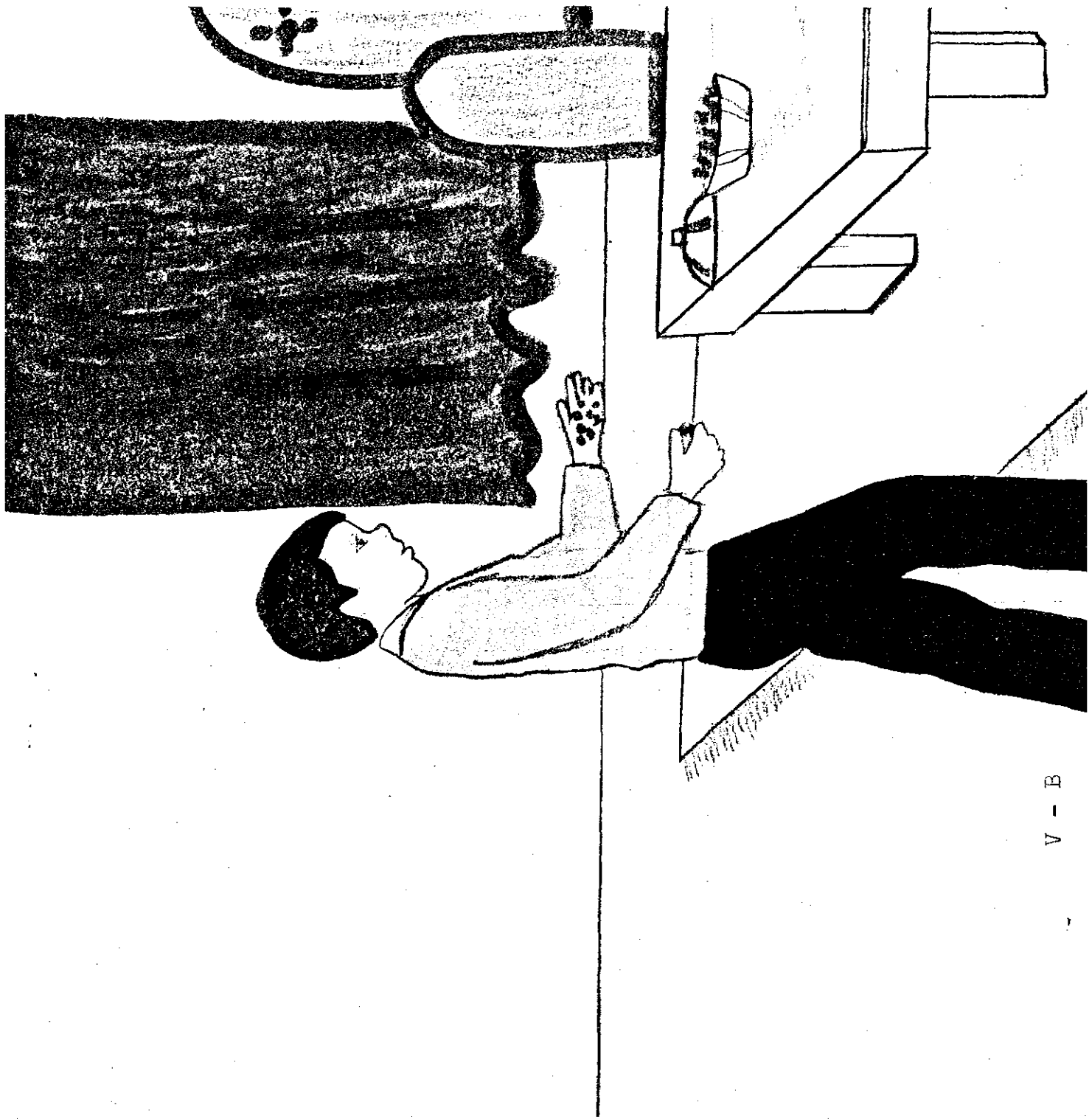

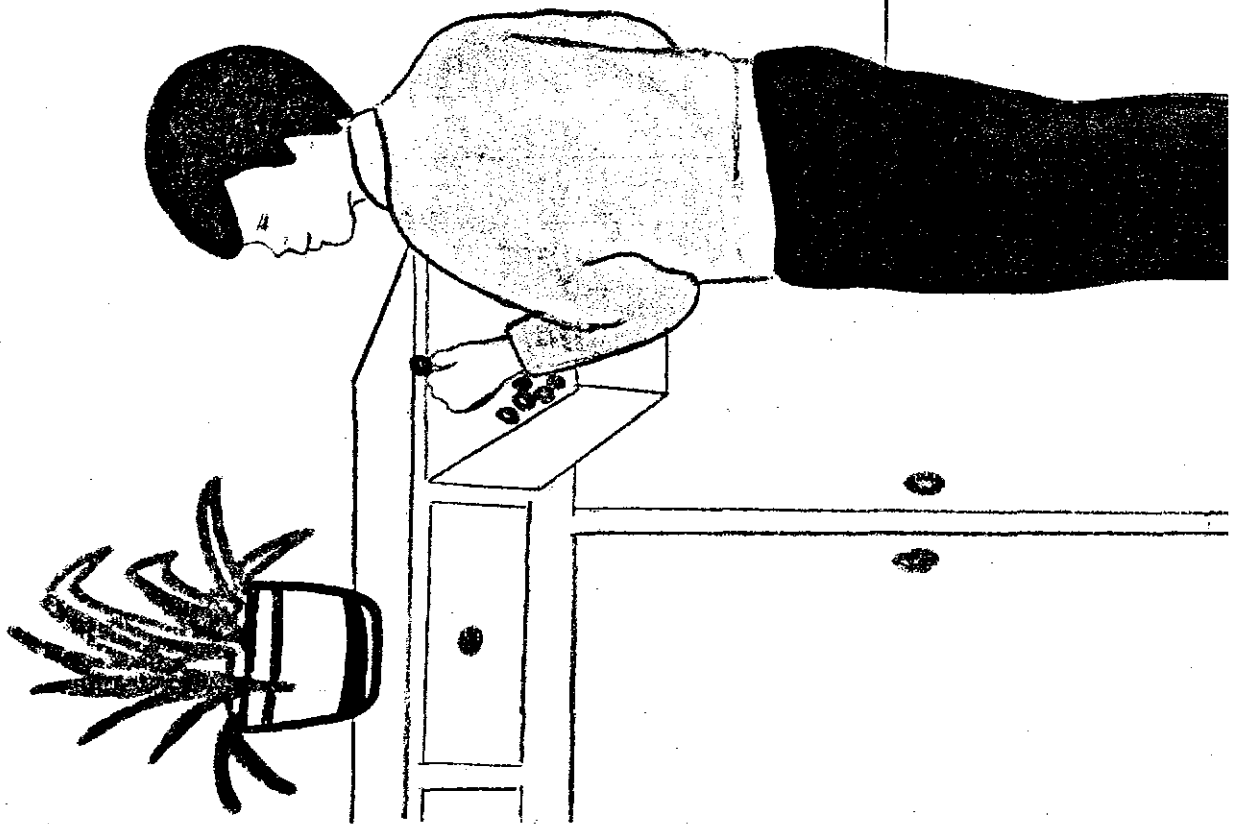
V - A

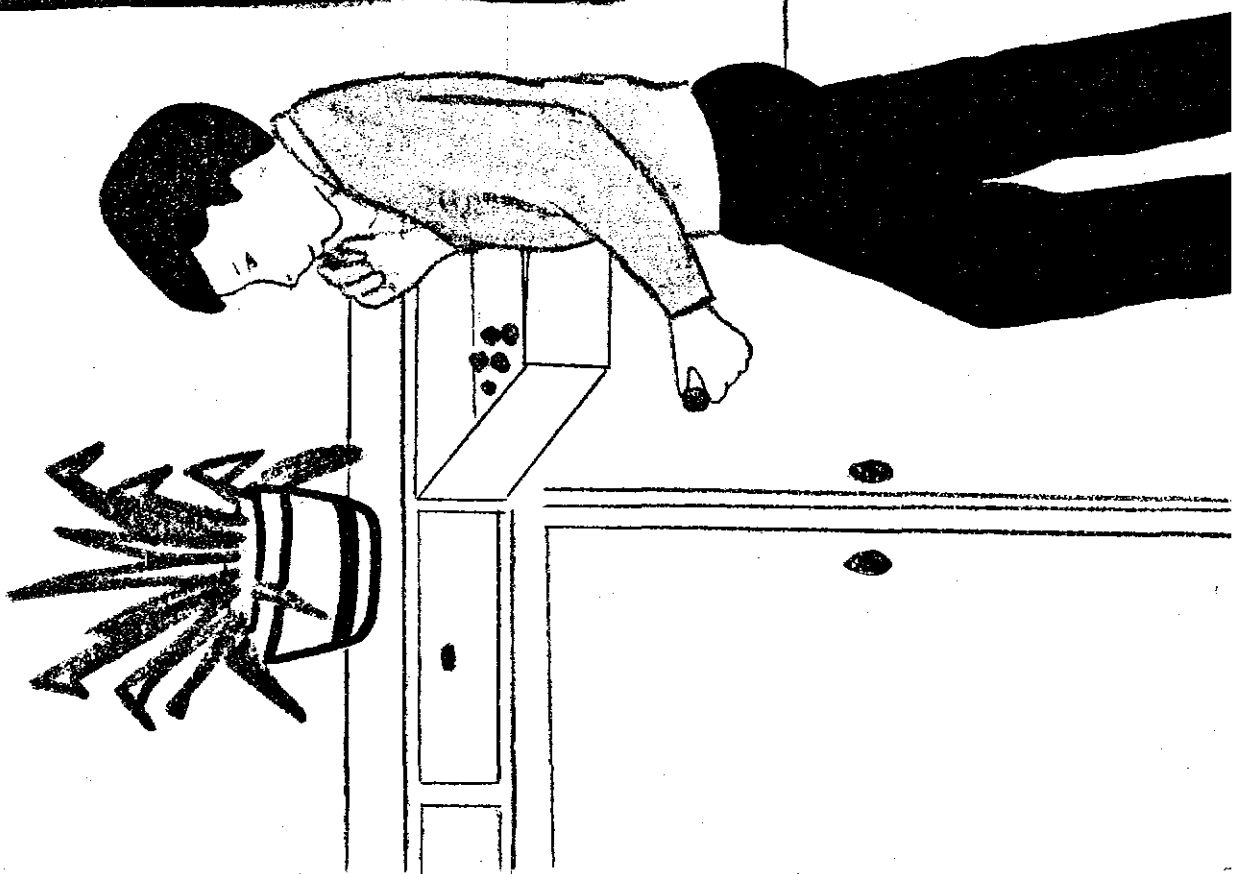
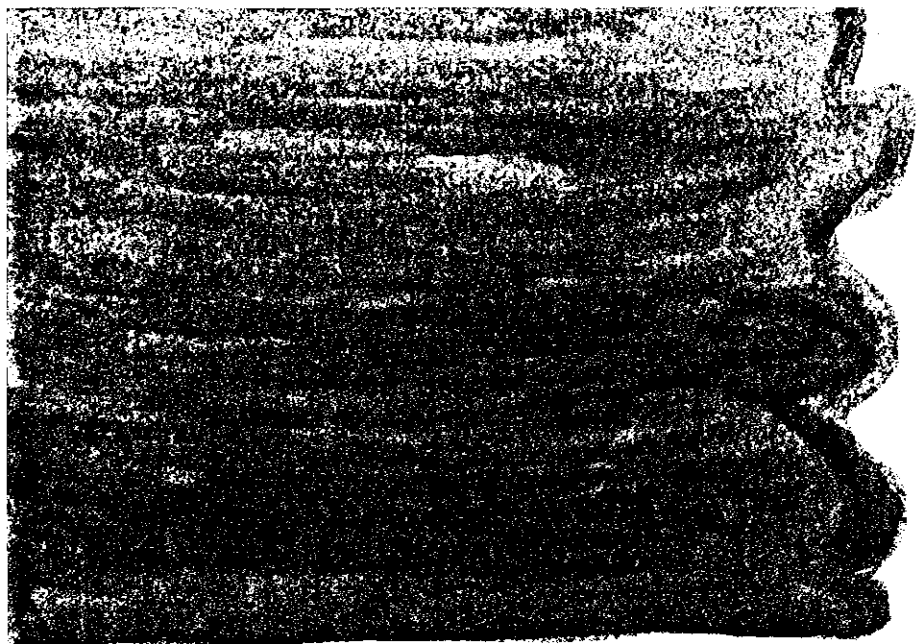

N

GERÇEĞİN ABARTILMASI VE BENCİL YALAN
İÇEREN ALTINCI ÖYKÜ ÇİFTİ

VI-A. Küçük bir ocuk, sokakta oynarken büyük bir köpeğe rastladı ve ondan çok korktu. Eve döndü ve annesine "inek kadar büyük" bir köpek gördüğünü söyledi.

VI-B. Çocuğun biri, okuldan döndü ve annesine öğretmenin kendisine iyi bir not verdiğini söyledi. Ama bu doğru değildi. Öğretmen ona, ne iyi ne kötü hiçbir not vermemişti. Annesi çok memnun oldu ve ona bir ödül verdi.

Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

GERÇEĞİN ABARTILMASI VE BENCİL YALAN
İÇEREN YEDİNCİ ÖYKÜ ÇİFTİ

VII-A. Çocuğun biri odasında oynuyordu. Annesi ona bakkala gitmesini söyledi. Ancak çocuğun canı dışarı çıkmak istemediğinden, annesine bacağıının ağrıdığını söyledi. Ama bu doğru değildi, çünkü hiçbirşeyi yoktu.

VII-B. Küçük bir çocuğun canı arabaya binerek gezmeyi çok istiyordu, ama hiç kimse onu gezdirmiyordu. Birgün sokakta oynarken çok güzel bir araba gördü, içinde olmayı çok istedi. Eve dönünce, arabanın sahibinin kendisini gezdirdiğini söyledi. Ama bu doğru değildi, o bu hikâyeyi uydurmuştu.

Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

MADDİ ZARARA BAĞLI YALAN İLE İLGİLİ KASITSIZ DAVRANIŞ-
-ÇOK ZARAR VE KASITLI DAVRANIŞ-AZ ZARAR İÇEREN SEKİZİNCİ
ÖYKÜ ÇİFTİ

VIII-A. Küçükesat'ta oturan bir çocuk, Kavaklıdere'nin nerede olduğunu bilmiyordu. Birgün sokakta oynarken, bir adam ona Kavaklıdere'nin nerede olduğunu sordu. Çocuk, "sanırım bu tarafta" dedi. Adam o yöne gitti ve yolunu kaybetti.

VIII-B. Küçükesat'ta oturan ve Kavaklıdere'nin nerede olduğunu çok iyi bilen bir çocuk vardı. Birgün, bir adam bu çocuğa Kavaklıdere'nin nerede olduğunu sordu. Çocuk, adamla alay etmek ve onu şaşırtmak için yanlış bir yol gösterdi. Ama, adam kaybolmadı ve aradığı yeri buldu.

Bu çocuklardan hangisi daha çok suçlu?

Neden?

EK II

YALAN TANIMLARININ YAŞA GÖRE DAĞILIMI

YALAN TANIMLARININ YAŞA GÖRE DAĞILIMI

YALAN TANIMLARI	Y A Ş G R U P L A R I						TOPLAM
	6 YAŞ	7 YAŞ	8 YAŞ	9 YAŞ	10 YAŞ	11 YAŞ	
1- Tanım yok	9	8	2	6	4	2	31
2- Yalan kötü bir şeydir, kötü bir sözdür, kötü bir alışkanlıktır, kötülüktür, ayıptır, günahdır.	8	13	15	9	6	5	56
3- Yalan, Tanrı'nın kızdığı bir şeydir.	1	-	-	-	-	-	1
4- Yalan, doğruyu, gerçeği söylememek, saklamak, doğru olmayan birşey söylemektir.	4	1	5	6	6	7	29
5- Yalan, suç işlemektir.	1	1	2	-	-	-	4
6- Yalan, birşeyi çalmaktır, hırsızlıktır.	2	1	1	-	-	-	4
7- Yalan, yalan söylemektir, yalancılık demektir.	3	1	-	-	-	-	4
8- Yalan, birşeyi uydurmaktır.	1	2	-	-	-	1	4
9- Yalan, kandırmaktır, aldatmaktır, dolandırıcılıktır.	1	-	3	-	5	3	12
10- Yalan, bir suçu söylememektir.	-	1	-	-	1	-	2
11- Yalan, kişiyi mahcup eden birşeydir.	-	-	-	1	-	-	1
12- Yalan, birine birşeyi yanlış söylemektir.	-	1	1	2	1	2	7
13- Yalan, birşeyi alıp hiçkimseye göstermeden kullanmaktır.	-	-	-	1	-	-	1
14- Yalan, bir suçu başkasına atmaktır.	-	-	-	1	-	1	2
15- Yalan, eğlenmek amacı ile uydurulan sözdür.	-	-	-	1	-	-	1
16- Yalan, yapılan bir işi inkâr etmektir.	-	-	-	1	-	1	2
17- Yalan, varolmayan birşeyi varolarak göstermektir.	-	1	1	2	2	1	7
18- Yalan, yapılan gizli bir işin yerine başka birşey söylemektir.	-	-	-	-	1	-	1
19- Yalan, bir sözü abartarak söylemektir.	-	-	-	-	2	-	2
20- Yalan, kötü veya zor bir durumda düşünce söylenen laftır.	-	-	-	-	1	2	3
21- Yalan, bir suçu başkasına başka türlü anlatmaktır.	-	-	-	-	1	-	1
22- Yalan, bazen iyi, bazen de kötü niyetle yapılan konuşmadır.	-	-	-	-	-	1	1
23- Yalan, insanları kendi çıkarı için aldatmaktır.	-	-	-	-	-	1	1
24- Yalan, bir insanın kendini aldatmasıdır.	-	-	-	-	-	1	1
25- Yalan, bir insanın birşeyi veya kendini korumak için söylediği gerçek dışı sözdür.	-	-	-	-	-	1	1
26- Yalan, bir cümleyi başka bir cümle ile anlatmaktır.	-	-	-	-	-	1	1
TOPLAM	30	30	30	30	30	30	180